

Sveučilište u Zadru
Filozofski fakultet
Odjel za knjižničarstvo

**KNJIŽNICE U GRADU DRNIŠU:
PROŠLOST, SADAŠNJOST I BUDUĆNOST**

Diplomski rad

Mentor: prof. dr.sc. Tatjana Aparac Jelušić

Student: Robertina Hrstić

Zadar, 2010.

Zahvaljujemo osobama koje su nam pružile informacije
o kojima nema tekstualnih izvora:
Antoniji Beader i Slavki Bilić

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	5
KLJUČNE RIJEČI.....	5
PREDGOVOR.....	6
1.UVOD.....	8
1.1.Poštivanje vlastitog poslanja i suradnja sa susjednom knjižnicom.....	8
2.1. Utjecaj financiranja na planiranje.....	9
3.1. Važnost zakonskih akata u razmatranju knjižnica i stvaranju vizije.....	10
2. POVIJEST KNJIŽNICA U GRADU DRNIŠU	11
2.1. Iz povijesti grada Drniša – prve knjižnice.....	11
2.1.1. “Slavjanska narodna čitaonica“	12
2.1.2. Privatne zbirke knjiga u Drnišu.....	14
2.1.3. Povijest Narodne knjižnice Drniš.....	15
2.1.4. Povijest školskih knjižnica na području grada Drniša	16
3. TEMELJNI AKTI NA PODRUČJU HRVATSKOG KNJIŽNIČARSTVA DANAS...18	
3.1. Temeljni akti za narodne knjižnice	18
3.1.1. Zakon o knjižnicama u republici Hrvatskoj.....	19
3.1.2. Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj.....	20
3.1.3. Standard za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj.....	21
3.1.4. IFLA-ine smjernice.....	22
3.2. Temeljni akti za školske knjižnice.....	23
3.2.1. UNESCO-v Manifest za školske knjižnice.....	23

3.2.2. Standard za školske knjižnice u Republici Hrvatskoj.....	24
3.2.3. Pravilnik o radu školske knjižnice.....	25
3.2.4. Matična služba za školske knjižnice.....	26
3.2.5. Školski knjižničar kao član nastavnčkog vijeća škole.....	27
4. SADAŠNJE STANJE DRNIŠKIH KNJIŽNICA.....	28
4.1. Sadašnje stanje Narodne knjižnice Drniš.....	28
4.1.1. Smještaj knjižnice.....	28
4.1.2. Radno vrijeme knjižnice, osoblje i korisnici.....	29
4.1.3. Građa, oprema i korištenje narodne knjižnice.....	30
4.1.4. Kulturna i izdavačka djelatnost.....	32
4.2. Sadašnje stanje školske knjižnice Osnovne škole Antuna Mihanovića Petropoljskog.....	32
4.2.1. Smještaj i doseg, osoblje i korisnici.....	33
4.2.2. Knjižnična građa, oprema i korištenje.....	36
4.2.3. Sadašnje stanje školske knjižnice Srednje škole Ivana Meštrovića – Drniš.....	37
4.2.4. Smještaj i interijer.....	
4.2.5. Knjižnična građa, oprema i korištenje knjižnice.....	
5. VIZIJA KNJIŽNICA U GRADU DRNIŠU ZA SLJEDEĆIH DESET GODINA.....	41
5.1. Vizija.....	41
5.2. Način postizanja vizije.....	41
5.3. Razlike između vizije i sadašnjeg stanja knjižnica.....	45
6. ZAKLJUČAK: KAKO PREVLADATI PREPREKE U OSTVARENJU VIZIJE.....	46
6.1. Realističan pristup.....	46

6.2.Pojava „internet-lektire“ i pogrešno pretraživanje interneta.....	47
6.3.Knjigomat.....	50
6.4.Sistemski knjižničar.....	50
PRILOZI.....	52
LITERATURA.....	54
POPIS PRILOGA.....	55

SAŽETAK

Ovaj će rad dati pregled povijesti knjižnica u gradu Drnišu i objasniti proces njihova nastanka i razvoja. Sljedeći korak u radu bit će opis sadašnjeg stanja u drniškim knjižnicama, s uočavanjem njihovih slabosti kao i prednosti, koje bi se mogle iskoristiti u njihovom budućem razvoju. Upravo budućnost drniških knjižnica bit će sljedeća tema i ujedno treći tematski dio rada , jer će se nadalje pokušati formulirati njihova vizija za sljedećih deset godina.

Razlog obrade teme prošlosti i sadašnjosti knjižnica u gradu Drnišu pronalazimo u nedostatku objavljenog dokumenta takve vrste, a cilj izrade vizije istih knjižnica je potaknuti optimalan rad tih knjižnica, s obzirom na njihove oskudne resurse , pogotovo školskih knjižnica.

Prošlost knjižnica u gradu Drnišu pratit će se uz pomoć različitih pisanih povijesnih pregleda i povijesnih izvora, počevši od prvih pisanih spomenika u ovim krajevima.

Suvremene knjižnice grada Drniša koje će biti analizirane u ovome radu su Narodna knjižnica Drniš, Školska knjižnica Osnovne škole Antuna Mihanovića Petropoljskog te Školska knjižnica Srednje škole Ivana Meštrovića.

KLJUČNE RIJEČI

Drniš – knjižnice - povijest, Narodna knjižnica Drniš, Školska knjižnica Srednje škole Ivana Meštrovića, Školska knjižnica Osnovne škole Antuna Mihanovića Petropoljskog.

PREDGOVOR

Tražeci literaturu koja bi na jednom mjestu pružila podatke o svim trima knjižnicama grada Drniša, zaključili smo da nema teksta takve vrste u knjižničarskoj literaturi. Dva teksta novijeg datuma govore o *školskim* knjižnicama u Drnišu i *statistički* su usmjerena. Knjiga Školske knjižnice danas : kritične točke školskog knjižničarstva Mire Zovko i Veronike Čelić-Tice¹ te diplomski rad diplomirane knjižničarke i profesorice hrvatskog jezika Anite Cote knjižničarke u osnovnoj školi u Drnišu², prikazuju istraživanje stanja u školskim knjižnicama na području cijele Šibensko-kninske županije, pa su podatci koji se u tim radovima iznose zajednički za sve školske knjižnice u Županiji. Dakle, nepostojanje teksta navedene tematike (o svim trima knjižnicama zajedno) nagnalo nas je na pisanje ovoga rada, kako bismo barem započeli tu temu i kako bi se, možda, na ovaj način potaknulo lokalne knjižničare da joj se ubuduće posvete, prije svega radi stvaranja zajedničkog plana o suradnji koji bi bio ujedno i polazište za što ekonomičniju iskoristivost postojećih resursa. Dakle, uvid u sadašnje stanje trebao bi nam poslužiti kao temelj za poboljšanje budućeg stanja u lokalnom knjižničarstvu, odnosno, kao osnova za izradu vizije razvoja knjižnične mreže. U ovome radu zanima nas, također, kako da se što preciznije predvide postupci koji bi omogućili opstanak i optimalan rad tih knjižnica, a što je, pak, nužno s obzirom na stagnaciju u financiranju posljednjih godina.³

Plan nije zamišljen kao idealistička vizija potpune opremljenosti svake od knjižnica, nego kao ostvarenje ravnoteže suradnjom svih triju trenutno postojećih knjižnica i njihovih ustanova. Ciljana nabava i stalna međusobna umreženost, odnosno obaviještenost o stanju građe u susjednim knjižnicama u gradu pružila bi pojedinoj knjižnici mogućnost da ostvari standardima zadane ciljeve za pojedinu vrstu knjižnice, i upravo takvu suradnju nastojimo predočiti kao jedini realan način ostvarivanja ciljeva.

¹ Čelić-Tica, V.; Zovko M. Školske knjižnice danas : kritične točke školskog knjižničarstva. Hrvatsko knjižničarsko društvo: Zagreb, 2000.

² Cota, Anita. Školske knjižnice Šibensko-kninske županije 2005. godine u svjetlu IFLA-inih i UNESCO-ovih smjernica za školske knjižnice, 2005. URL: http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/%C5%A=kolske_knji%C5%Bnice_%C5%A0ibensko-kninske_%C5%BEupanije_2005.god.-Anita_Cota

³ Ovo se posebno odnosi na drniške školske knjižnice koje nisu dobile sredstva za građu od nadležnog Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa već treću godinu za redom.

Međutim, kako bismo mogli razgovarati o *ostvarenju* standarda, zadaća i ciljeva, u prvom poglavlju ovoga rada podsjetit ćemo se na iste, koji su propisani zakonima Republike Hrvatske i preporukama strukovnih udruga i tijela koje utječu na donošenje i provedbu zakona vezanih za knjižničarstvo u Republici Hrvatskoj.

O sadašnjem stanju u pojedinim drniškim knjižnicama doznawali smo u samim knjižnicama od knjižničara, metodom intervjua i uvidom u tekuće i važeće dokumente, a o fondu smo saznawali uvidom u katalog (samo u Narodnoj knjižnici), inventarne knjige i računalne baze podataka.

U gradskoj knjižnici informacije o sadašnjem stanju pružila je diplomirana knjižničarka Danijela Drezga. U knjižnici osnovne škole u susret nam je izišla diplomirana knjižničarka Anita Cota, a autorica ovog rada jedina je zaposlenica školske knjižnice srednje škole u Drnišu.

Istraživanje nedavne prošlosti suvremenih drniških knjižnica uglavnom smo sprovodili metodom intervjua. Nažalost, svi dokumenti, odnosno spisi s podacima o knjižnicama, kao i velika većina knjižnične građe nije sačuvana, pa smo koristili one novijeg datuma, dakle nastali u vremenu nakon Domovinskog rata i povratka stanovništva u Grad.

Većina ustanova, pa tako i knjižnice počele su s ponovnim, poratnim radom 1996. godine. Sve podatke koji se odnose na nedavno prijeratno⁴ djelovanje pojedine od triju knjižnica, a koje smo iznijeli u poglavlju Povijest knjižnica u gradu Drnišu, morali smo potražiti kod svjedoka – tadašnjih knjižničara, odnosno usmenim putem prikupiti informacije prema njihovom sjećanju.⁵

O prvim danima rada Narodne knjižnice u Drnišu podatke nam je u usmenom razgovoru ustupila prva knjižničarka te knjižnice (u takvom ustrojstvu i organizaciji), Antonjeta Beader, koja je završila višu školu za knjižničare u Zadru, a podatke o počecima srednjoškolske knjižnice smo dobili od njene prve knjižničarke – profesorice književnosti Slavke Bilić.

Problem s nepostojanjem izvora za pregled povijesti knjižnica odnosi se na nedavno razdoblje prije Domovinsko rata i na suvremene tri knjižnice u gradu. Međutim, iz povijesnih pregleda i izvora (prije svega iz starih brojeva novina) možemo izvući podatke o knjižnicama

⁴ Domovinski rat (1991.-1995.)

⁵ Nedostatak pisanih dokumenata, dakako, nije neobičan u gradu kojeg se u javnosti više puta isticalo kao najrazrušeniji grad u Hrvatskoj tijekom Domovinskog rata nakon Vukovara

i čitaonicama te o čitateljskim navikama građana iz ranijih vremena. U tome smo se poslužili prije svega građom Muzeja grada Drniša te knjigom važnom za proučavanje ovoga kraja – Povijest drniške krajine urednika fra Ante Čavke.⁶ O uporabi knjige u doba rimskih naselja na ovim područjima možemo samo pretpostavljati, kao i o mogućnosti postojanja privatnih knjižnica na feudalnim posjedima hrvatskih plemića u srednjem vijeku. O knjižnicama u Drnišu za vrijeme Hrvatskog narodnog preporoda imamo nešto više podataka, zahvaljujući upravo sakupljaču knjiga i novina Nikoli Adžiji, iz čije su hemeroteke povjesničari izvukli podatke o tome vremenu.

U kontekstu ovoga rada željeli smo obraditi i knjižnicu Samostana Visovac, jer su njen nastanak, razvoj i fond izuzetno zanimljivi i vrijedni, no time bismo temu proširili na šire područje od samog Grada, a sama visovačka knjižnica zahtijeva rad za sebe. Spomenimo samo toliko da prve vijesti o postojanju samostanske knjižnice na Visovcu potječu iz 1705. godine, premda u njoj ima djela i iz 13. stoljeća, tako da knjižnica ima obilježje knjižničkog muzeja.⁷

Ono na što ćemo se nadalje u radu usmjeriti i čemu stremimo, to je budućnost, odnosno vizija budućnosti drniških knjižnica, a za njihov kvalitetan rad presudna je njihova međusobna povezanost i suradnja, kao i suradnja sa srodnim ustanovama, čemu uvelike pridonosi i prostorna blizina objekata u ovom „relativno“ malenom gradu.⁸

Recimo ovdje još i to da nas je ovo istraživanje usmjerilo i prema istraživanju povijesti Srednje škole Ivana Meštrovića, jer smo kontaktirali izvorime koji govore o knjižnici i o školi podjednako.

1. UVOD

1.1. Poštivanje vlastitog poslanja i suradnja sa susjednom knjižnicom

⁶ Povijest drniške krajine: zbornik povijesnih studija : 1494.-1940./urednik Ante Čavka: Split, 1995. Biblioteka Zagora, Drniš, br.3.

⁷ Visovački zbornik: zbornik radova simpozija u prigodi 550-te obljetnice franjevačke nazočnosti na Visovcu 1445. 1995./urednici: Miroslav Ivić i Šime Samac. Split: samostan Visovac, 1997., str.300

⁸ Oko 2 300 stanovnika.

U gradu Drnišu dvije su vrste knjižnica i tri knjižnice: Narodna knjižnica Drniš, školska knjižnica Osnovne škole Antuna Mihanovića Petropoljskog i školska knjižnica Srednje škole Ivana Meštrovića. Svaka od njih po svom poslanju ima svoju posebnu ulogu u društvenoj zajednici kojoj služi. Nerealno je u sadašnjem ekonomskom i privrednom kontekstu naše zemlje očekivati da svaka knjižnica ima „sve“, odnosno da svaka knjižnica ima najrazličitiju vrstu građe i svu opremu koju bi njeni korisnici željeli uporabljivati. Kao rješenje zadovoljenja korisničkih potreba svaka bi knjižnica trebala raditi u smjeru ostvarivanja svojih primarnih ciljeva i zadaća, onih prvih „natuknica“ koje se navode u temeljnim aktima za različitu vrstu knjižnice, a tek suradnja tih triju knjižnica može jednoj osobi – korisniku donijeti rješenje njegovih različitih zahtjeva.

Dakle – međusobna povezanost, upućivanje na susjednu knjižnicu je ono što nas održava. Jedan od najčešćih takvih primjera je upit za „nekom dobrom knjigom koja nije u lektiri“ korisnika srednjoškolske knjižnice. Upravo u trenu kada je mladi korisnik postavio pitanje koje priželjkujemo, i na koje ga potičemo, kada je, dakle, počeo sam tražiti „nadogradnju“ u odnosu na zadano školsko gradivo, školska knjižnica ostaje bez odgovora, jer nije u stanju ostvariti ni sasvim dovoljnu nabavu zadane lektire. U takvom trenutku poznavanje građe Narodne knjižnice vrlo je važno za knjižničara, kako bi uputio korisnika na pravo mjesto. Snaga odgovora već se gubi ako odgovorimo: „Možda ćete u Narodnoj knjižnici pronaći...“, jer je velika mogućnost da korisnik izgubi volju u potrazi za neobaveznim sadržajima, a puno je učinkovitija ako imamo uvid u građu Narodne knjižnice, te možemo odmah provjeriti postoji li određena građa. Tome, dakako i služe on-line katalozi knjižnica, a najkorisniji su u ovakvim slučajevima kada su knjižnice i prostorno blizu. Sličan je i obrnuti primjer – kada Narodna knjižnica nema dovoljan broj traženog djela koji je upravo zadan kao lektira većem broju razreda istovremeno.

2.1. Utjecaj financiranja na planiranje

Ipak, stalno upućivanje vlastitih korisnika na drugu knjižnicu može itekako izazivati i frustraciju kod knjižničara koji, sasvim logično, osjeća da njegova knjižnica nije dovoljno opremljena za korisnike populacije kojoj je namijenjena.

Nikako nam nije namjera da rad knjižnica, odnosno moguće propuste, „opravdavamo“ neprimjerenim financiranjem (pogotovo školskih knjižnica) od strane nadležnog državnog

tijela, ali moramo navesti upravo financije kao glavnu silu „navigacije“ kojom se krećemo kroz naše planiranje.

Loše financiranje je upravo taj osnovni razlog zbog kojeg je neophodna precizna suradnja pojedinih knjižnica u gradu, kako bismo točno znali koja knjižnica raspolaže kojom građom, i kamo poslati korisnika kada traži nešto što bismo željeli imati, iako nam nije primarno, a ne možemo nabaviti.

Loše financiranje također je razlog zašto ćemo se morati itekako dobro izvještiti u potrazi kvalitetnih informacija na internetu, jer nam knjiga postaje – preskupa.

Da pojam „lošeg financiranja“, odnosno nedovoljnog financiranja, nije stvar osobne procjene, možemo dokazati jednostavno - podatkom da količina novca namijenjenog za knjižničnu građu dodijeljena Srednjoj školi Ivana Meštrovića za 2008. i 2009. godinu od strane nadležnog Ministarstva prosvjete i športa iznosi – 0,00 Kn! Zašto nismo iznenađeni tim iznosom? Zato jer u posljednjih nekoliko godina – nije prvi put da školska knjižnica ne dobiva od Ministarstva⁹ sredstva za građu.

Osim uvida u građu susjedne knjižnice ponekad će korisnik biti zadovoljan i savjetom o mjestu kupovine knjige, tako da je odlazak iz knjižnice bez ikakvog savjeta o pronalasku građe koje u knjižnici trenutno nema zaista zadnji izbor za knjižničara.

3.1. Važnost zakonskih akata u razmatranju sadašnjeg stanja knjižnica i stvaranju vizije za budućnost

Vratimo se na pojedinu ulogu svake od navedenih knjižnica. Poslanje knjižnice formulira se prema zakonski donesenim aktima – poslanje možete oblikovati i neovisno o zakonskim propisima, najvažnije su stručne preporuke, svijest o mogućnostima, potrebi i sl., pa ćemo stoga prije opisa sadašnjeg stanja u knjižnicama grada Drniša navesti i razmotriti važnije akte za vrste knjižnica zastupljene u Gradu. Naime, očekivanja moramo donositi prema utvrđenim standardima, koliko god nam se vlastite ideje činile zanimljive – standardi nisu zakon, oni su okvir koji pomaže, a ne morate ih se kruto držati! Oni svakako usmjeruju i pomažu.

Razmatranje propisanih zakona, standarda i smjernica potrebno je kako bi se dobio uvid u to što točno od knjižnica možemo i trebamo očekivati i u kojoj mjeri one ta zakonski regulirana očekivanja ispunjavaju. Tek kada usporedimo stanje u knjižnicama s propisima u aktima,

⁹ Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske

možemo zaključivati o stupnju razvoja knjižnice, njezinim slabostima ili snazi, pristupiti viziji budućnosti, jer ako pristupiti viziji budućnosti, jer ako vizija postoji i zakoni postoje, a ne ispunjavaju se, odnosno – ne mogu se ispunjavati iz nekog razloga usprkos propisima, potrebno je označiti problem koji nas sprječava da korisnicima pružimo uslugu koja im, možemo tako reći, zakonski pripada.

Funkcioniranje zakonskih propisa u stvarnosti rada knjižnica promotrit će se kroz osnovne elemente pomoću kojih knjižnice funkcioniraju.

Zakonske propise predočit ćemo tek nakon poglavlja o prošlosti knjižnica, jer za knjižnice koje su prethodile današnjima one još nisu bile donesene, pa stoga za njih nisu ni imale nikakvo značenje.

U zadnjem poglavlju ponudit ćemo i moguću viziju budućnosti za sljedećih deset godina.

2. PREGLED POVIJESTI KNJIŽNICA NA PODRUČJU GRADA DRNIŠA

Prije nego li opišemo nastanak današnjih triju knjižnica u gradu Drnišu, osvrnut ćemo se na razdoblja prije nastanka tih triju knjižnica kao konkretnih ustanova, odnosno dijela ustanova. Dakako da je pohranjivanje, čuvanje i posudba knjiga postojala i prije nego što su nastale današnje tri knjižnice unutar svojih ustanova i da je su postojali neki, makar i neformalni oblici knjižnične djelatnosti, no ovaj rad neće se zauzeti za temeljito povijesno istraživanje svakog oblika knjižničarstva na ovom području što je posao za bolju stručnu opremljenost i pomoć povjesničara i arheologa, nego ćemo predočiti neke osnovne podatke koje smo pronašli u novinama iz starijih razdoblja pohranjenim u Muzeju grada Drniša i literaturom u kojoj se usputno spominju knjižnice.

1.2. Iz povijesti grada Drniša – prvi dodir s knjigom

Drniš se prvi put spominje imenom na jednom kupoprodajnom dokumentu od 8. ožujka 1494. godine.¹⁰ Današnja saznanja o prošlosti Drniša vrlo su oskudna. Neko je vrijeme u povijesnoj znanosti vladalo mišljenje da su ga osnovali Turci 20-ih godina 16. st. te da Drniš na

¹⁰ Braica, Silvio. Izbor iz kulturne povijesti grada Drniša. Ethnologica Dalmatica Vol.3:Drniš 1494.-1994.

Etnografski muzej : Split, 1994.,str.17

perzijskom jeziku znači „Vrata u polje“. Novija istraživanja pokazuju da je nastao prije dolaska Turaka na ovo područje. Poznavanje njegove prošlosti počinje s turskom upravom. Mlečani su ga zauzeli 1648.g. ,a Turci ponovo preuzeli u njemu vlast 1671. Nakon 1797. potpada pod austrijsku vlast. Grad je smješten uz rijeku Čikolu , na rubu prostranog Petrovog polja.¹¹

O povijesti knjige na ovome području nemamo podataka, nego možemo samo pretpostaviti kakav je odnos prema tadašnjoj knjizi bio s obzirom na nazočnost pojedinih civilizacija u pojedinim vremenima:

“Taj kraj se u rimsko doba nalazio između poznatih centara kao što su bili Skardona, Varvaria, Burnum i Salona, gdje su se rješavala važna administrativna i vojna pitanja, kuda su prolazili značajni putovi antičkog svijeta, pored kojih su niknula naselja Promona i Magnum, gdje su se vodile ogorčene i dugotrajne bitke između rimskih osvajača i junačkih Delmata. Taj prostor je srce hrvatske srednjovjekovne države, između Solina, Knina i Nina gdje je ukorijenjena slavna hrvatska povijest, prostor koji u njedrima čuva najsajnije dokaze prošlosti naše, našega dolaska, naših knezova i kraljeva, borbi za održanje...”¹²

U srednjem vijeku od 13. st. ovim krajevima je vladala obitelj Nelipići, hrvatska velikaška obitelj od roda Svačića koja je držala posjede na teritoriju cetinske županije. Također možemo samo nagađati o načinu kojim su raspolagali knjigama, ali svakako je vjerojatno da su posjedovali knjige kao dio svog obiteljskog nasljeđa kroz stoljeća.

2.2. „Slavjanska narodna čitaonica“ za vrijeme Hrvatskog narodnog preporoda

Iz članka dr.Karla Kosora pod naslovom Drniš u ogledalu tiska za Hrvatskog narodnog preporoda u Dalmaciji (1860.-1921.)¹³ saznajemo važnu informaciju o osnivanju gradske čitaonice:

¹¹ Bajić, Nataša. Drniš u katastru prve polovice XIX. Stoljeća. . Ethnologica Dalmatica Vol.3: Nav.dj. str. 114

¹² Menđušić, Marko. Drniška krajina u pretpovijesti. // Povijest drniške krajine: zbornik povijesnih studija : 1494.-1940./urednik Ante Čavka: Split, 1995. Biblioteka Zagora, Drniš, br.3.,str.39.

¹³ Kosor, Karlo. Drniš u ogledalu tiska za Hrvatskog narodnog preporoda u Dalmaciji (1860.-1921.). /7 Povijest drniške krajine , Nav.dj. str.381-382

„Na inicijativu hrvatske općinske uprave, u drugoj polovici 1866. ozbiljno se počelo raditi na tome da se Drnišu otvori čitaonica. Na početku prosinca 1866. već se bilo prijavilo 40 potpisnika i društvo je praktično bilo osnovano. Izabran je bio privremeni odbor od tri člana koji je imao pronaći prikladne prostorije, sklopiti pogodbu i nabaviti potrebni namještaj. Osnovan je i odbor za izradu društvenog pravilnika. Svrha je društva bila njegovanje hrvatskog jezika i briga za poboljšanje socijalnih prilika stanovništva. U društvo su pozvani i talijanaši, ali su se odazvali samo nekih 6. Čitaonica je službeno otvorena 25. Veljače, 1867. Pod nazivom Slavjanska narodna čitaonica“. Prvi predsjednik društva fra Mate Mlinar, drniški dekan, održao je govor na hrvatskom jeziku. Nakon njega održao je govor na talijanskom jeziku općinski tajnik, odvjetnik dr. Forlani. Navečer je održan svečani ples na koji su došli i neki gosti iz Knina i Šibenika.“

Ove pojedinosti dr. fra Karlo Kosor saznaje iz tadašnjeg Narodnog lista, koji je dio hemeroteke u Muzeju grada Drniša, a koju je drniškom muzeju ostavio u nasljeđe Nikola Adžija čiji ćemo značaj za očuvanje knjiga u Drnišu objasniti na drugom mjestu u ovom radu. Otvaranje ove čitaonice bilo je od velikog značaja za kulturna i politička zbivanja u gradu u to vrijeme, zbog previranja u kontekstu Hrvatskog narodnog preporoda kakvih je bilo diljem Hrvatske na više mjesta, a koja su predstavljala čin borbe za opstanak nacionalnog identiteta. Na drniškom području konkretno za razvoj hrvatskog jezika sporan je bio pokušaj talijanizacije te su bili u tijeku sukobi Hrvata s Talijanima, ali i Hrvata pravaša s Hrvatima talijanašima.

Čitaonica se nalazila na mjestu današnje Gradske kavane, a u prizemlju zgrade u kojoj se nalazila, i tada je radila, kao i danas, kavana (Trg Poljana).

Nadalje od istog autora saznajemo da je „Slavjanska narodna čitaonica“ bila potkraj 1877. zapuštena zbog nemara svojih članova do 1878. , kada je došla na snagu nova uprava čitaonice, pa je čitaonica ponovno živnula.¹⁴

Iako se čitaonica nazivala „Slavijanskom“ , posjećivali su je samo Hrvati katolici. Stoga je 1886. na istome mjestu osnovana nova čitaonica pod nazivom „Hrvatska čitaonica“. Kao odgovor srpskog lokalnog stanovništva na otvaranje „Hrvatske čitaonice“, godine 1898. osnovana je u Drnišu „Srpsko-autonomaška čitaonica“.

Nadalje se uobičajilo da se čitaonice osnivaju prema strankama kojima su pripadali njihovi članovi: 1911. godine postoje „Hrvatska čitaonica“ kojoj su članovi pristaše Hrvatske narodne

¹⁴ Kosor, Karlo. Drniš u ogledalu tiska za Hrvatskog narodnog preporoda u Dalmaciji (1860.-1921.). // Povijest drniške krajine: zbornik povijesnih studija : 1494.-1940./urednik Ante Čavka: Split, 1995. Biblioteka Zagora, Drniš, br.3., str.381-382

stranke i „Hrvatska petropoljska čitaonica“, kojoj su članovi bili pristaše Hrvatske stranke prava. U tom trenutku „narodnjačka“ se čitaonica nalazila na mjestu današnje Gradske kavane na Poljani, a „pravaška“ na prvom katu poznate Štrkaljeve kuće.¹⁵

Iz Narodnog lista čiji su brojevi pohranjeni u Muzeju grada Drniša, fra Karlo Kosor poslužio se detaljnim informacijama o zbivanjima u čitaonicama u to vrijeme.

Tako saznajemo od istog autora da su se u čitaonicama toga vremena održavale društvene priredbe kao što su sastanci, večere i različite zabave na kojima su se čitale (zapravo, u ono vrijeme govorile napamet) pjesme. Slavile su se obljetnice rođenja pisaca, održavale komemoracije za poznate osobe iz kulturnog i javnog života, ugošćavali umjetnici iz drugih gradova, tamburaški sastavi (iz Šibenika i Vukovara), slavile mlade mise i rođendani živućih članova, itd.

U čitaonicama su se održavale i kazališne predstave, gostujuće i domaće, a domaće je izvodilo „Dramatičko društvo“ koje je u Drnišu osnovano 1878. godine, a koje je nastupalo i u dobrotvorne svrhe za siromašne učenice i učenike mjesne muške i ženske pučke škole. Izvedbeni program ove kazališne družine bio je sastavljen mahom od djela pisaca Hrvatskog narodnog preporoda, a svrha mu je bila „njegovanje hrvatske riječi i hrvatske svijesti“.¹⁶

Iako postoje i muška i ženska pučka škola u to vrijeme (ženska se otvara 1864.), nema govora u izvorima o knjižnicama u tim školama.

3.2. Privatne zbirke knjiga u Drnišu

Kako su privatne zbirke knjiga, također, važne u razmatranju o knjižnicama, spomenut ćemo ovdje neke od privatnih zbirki knjiga građana Drniša koje su brojile po više stotina knjiga a bile u upotrebi među prijateljima i poznanicima.

Početak dvadesetog stoljeća općinski liječnik Drniša i rudarski liječnik Siverića, dr. Filip Davidović Marušić (1873.-1944.) aktivno se bavio kulturnim radom i sudjelovao u javnom i političkom životu. Pisao je književne i liječničke radove. Njegova kućna knjižnica sastojala se uz beletristiku od knjiga medicinske struke, a posebno iz područja homeopatije.¹⁷ Dio knjiga nalazi se danas u Muzeju grada Drniša.

¹⁵ Isto.

¹⁶ Isto.

Nikola Adžija (1875.-1972.), utemeljitelj drniškog muzeja, kroničar, kolekcionar i sakupljač narodnog blaga također je imao zbirku knjiga koju je poklonio gradu zajedno s ostatkom čitave svoje ostavštine i kućom u kojoj je danas: Muzej grada Drniša.

U njegovoj ostavštini je i hemeroteka s početka dvadesetog stoljeća u kojoj pretežu novine i članci iz novina pod naslovom Narodni list, te različiti dokumenti koji služe kao povijesni izvori za proučavanje prošlosti grada.

Bilo je još privatnih knjižnica početkom prošlog stoljeća u gradu, koje su također služile većem broju građana, a ne samo svojim vlasnicima.

Dio knjižne ostavštine poznate Drnišanke Jasne Skelin Duboković danas je dio muzejske knjižnice.

Interna knjižnica Muzeja grada Drniša mjesto je na kojem se susreću prošlost i sadašnjost. Ona sadrži oko dvije tisuće knjiga, a dio knjiga je povijesna građa koja služi za daljnje povijesne preglede. Kako je rečeno, knjižnica Muzeja ima i bogatu hemeroteku, zahvaljujući svome donatoru Nikoli Adžiji.

4.2. Povijest Narodne knjižnice Drniš

Narodna knjižnica Drniš počela je s radom u studenom 1964. godine.

To saznajemo od prve knjižničarke u njoj zaposlene, Antonjete Beader.

Knjižnica se nalazila na glavnom gradskom trgu Poljani, na mjestu današnje Gradske kavane i nekadašnje „Slavjanske čitaonice“ te „Hrvatske čitaonice“. Pripadala je tadašnjoj Skupštini općine, a zatim Centru za kulturu, dakle bila je to knjižnica u sustavu.

Knjižnica je prostorno bila podijeljena na knjižnicu i čitaonicu, a u čitaonici je bio relativno velik broj časopisa i dnevnih novina.

U početku je knjižni fond brojio 2000 knjiga, a 1969. godine broj jedinica porastao je na 10 000 jedinica knjižne građe. Čitaonica je bila vrlo posjećeno mjesto, pa se može reći da je preko dnevnog tiska rastao i interes za čitanje djela knjižnog fonda.

Radno vrijeme knjižnice bilo je od 8 do 12 sati. U knjižnici je radila jedna knjižničarka, zaposlena na pola radnog vremena u knjižnici, a na pola radnog vremena kao biljeterka u gradskom kinu na Lovačkom trgu. Knjižničarka je radila u dvije smjene, jednu u knjižnici a

¹⁷ Ove podatke preuzimamo iz neobjavljenih tekstova kustosa Muzeja grada Drniša - Davora Gaurine i Joška Zaninovića.

drugu u kinu.

U evidentiranju knjiga korištena je UDK klasifikacija i kartični katalogi: abecedni, naslovni i stručni. Postojala je posebno kartoteka (katalog) za časopise. Nabava građe obavljena je dijelom kupovinom, zatim donacijama nadležnog ministarstva, te reklamnim primjercima nakladnika.

Prve upute za rad pružala je knjižničarki Narodna knjižnica iz Splita (dopisno i na seminarima), a zatim se knjižničarka školovala na Filozofskom fakultetu u Zadru.

Kada je u pitanju stručna knjižnična djelatnost, uz nabavu i posudbu knjižne građe, obavljan je redovito i drugi stručni rad: inventarizacija, signiranje, tehnička obrada, klasifikacija, katalogizacija, revizija fonda, otpis građe.

U knjižnici su se održavale promocije knjiga i bila je omiljeno sastajalište građana.

Tako je knjižnica funkcionirala do Domovinskog rata, nakon čega je njena građa opljačkana i uništena. Zatim je iznova otvorena na drugoj adresi (Ulica kralja Zvonimira 8), kao dio Centra za kulturu, odnosno kasnije Pučkog otvorenog učilišta. Prije nekoliko godina knjižnica je postala samostalna ustanova, odvojivši se od Pučkog otvorenog učilišta, ali ostavši u istom prostoru.

5.2. Povijest školskih knjižnica na području grada Drniša

Od prve knjižničarke srednjoškolske knjižnice u Drnišu, prof. Slavke Bilić, doznajemo o počecima školskog knjižničarstva na ovom području.

Osnovna škola imala je knjižnicu prije srednjoškolske jer je prva osnovana.

Neposredno iza Drugog svjetskog rata otvoren je ŠUP (Škola učenika u privredi), a 1960. ekonomska škola. Škole su se nalazile u današnjoj zgradi Porezne uprave.

Gimnazija je otvorena 1961. godine, u današnju zgradu na Poljani, gdje se danas nalazi Srednja škola Ivana Meštrovića. Škole useljavaju 1963. kada se osniva i prva srednjoškolska knjižnica.

Detalji o knjižnici osnovne škole iz tog doba nisu nam poznati, samo znamo da su srednjoškolci i osmoškolci radili u istoj zgradi do 1969. godine, kada je osnovna škola uselila u svoju novu zgradu gdje se nalazi i danas (Mihanovićeve 4).

Zbog rada dviju škola u istoj zgradi, srednja škola je radila samo u popodnevnoj smjeni.

U početku nije bilo knjižničara nego su nastavnici usluživali korisnike u vremenu od 14 do

14.30, između dvije smjene. Dakle, knjižnica je radila samo pola sata na dan i ponekad preko velikog odmora. Mjesto knjižničara je otvoreno 1. studenog 1965. , a prva knjižničarka srednjoškolske knjižnice bila je učiteljica, kasnije profesorica književnosti Slavka Bilić.

Kad je knjižničarka stupila na dužnost, u knjižnici je bilo 3000 jedinica knjižne građe. Knjižnica se nalazila na najgornjem katu škole u dugom, uskom prostoru, odijeljenom staklom od hodnika (u istom hodniku kao i današnja srednjoškolska knjižnica, samo preko puta). Nakon nekog vremena (desetljeća) knjižni fond porastao je s 3000 knjiga na 15-ak tisuća. Časopisi su nabavljani kupnjom i darom i bilo ih je oko 20 različitih naslova u knjižnici. Uz knjige, jedinice građe bili su i element-filmovi Filmoteke 16 koji su služili izravno u nastavi.

Knjižnični fond sadržavao je knjige iz različitih stručnih područja i bio prilagođen usmjerenjima škole. Naš izvor prof. Bilić kaže da je pri upravljanju fondom za temelj stručne literature uzimala udžbenike, a zatim temeljne i stalno nove knjige iz stručnih područja, kako bi se nastavnici stalno educirali, te različitu literaturu za maturlne i druge seminarske radove, kojima se i tada posvećivalo dosta pažnje.

Naša sugovornica tvrdi da su u 20 godina koliko je radila kao knjižničarka, od 1965. do 1985. inspektori, odnosno savjetnici, u posjetu školi uvijek bivali iznenađeni veličinom fonda knjižnice, koji nije bio velik stoga što nisu obavljani otpis i revizija – naglašava.

Ne imajući stručnu spremu, knjižničarka se povezala s knjižničarima Narodne knjižnice u Drnišu, koja joj je i prostorno bila vrlo blizu te s Nacionalnom i sveučilišnom bibliotekom u Zagrebu.

Nacionalna i sveučilišna biblioteka je školskoj knjižnici slala redovito biltene i svu bitnu knjižničarsku literaturu. Knjižničarka se redovito školovala na seminarima koji su se održavali u Splitu i Šibeniku. U to vrijeme izgrađivala se zgrada Nacionalne i sveučilišne biblioteke, a knjižničarka je bila točno obavještavana o fazama izgradnje tadašnje NSB, čak i o smještaju knjiga po odjelima unutar NSB.

U srednjoškolskoj knjižnici je, uz inventarnu knjigu, postojao kartični knjižnični katalog. Posebne inventarne knjige vođene su za: jedinice opće zbirke, za udžbenike, za časopise.

Korisnici knjižnice, kao i danas, nisu bili samo učenici škole, nego se njome koristilo i drugo građanstvo, posebno studenti.

Knjižničarka je sudjelovala kao suradnik u nastavi, pomažući učenicima u izradi referata i maturalskih radnji a pisala je i ljetopis škole, koji se također držao u knjižnici.

Domovinski rat srednjoškolska knjižnica dočekala je s preko 15 000 jedinica knjižne građe, uz ostalu građu kojoj ne znamo broja (ali znamo da je bilo zanimljivih zbirki – zbirka starih knjiga, zbirka razglednica itd.), a zauzećem grada od strane srpskih ekstremista i JNA sve su knjige pokradene, zapaljene i razbacane po gradu i okolici. Kasnije su, povratkom u Drniš, današnji djelatnici škole, kupili i donosili već napola upropaštene knjige (jedan manji dio) po cestama sela udaljenih i po desetak kilometara. Hrpa takvih „spašenih“ knjiga nabacanih u jednom razredu srednje škole bila je tužan početak današnjeg knjižnog fonda školske knjižnice Srednje škole Ivana Meštrovića u Drnišu 1996.

3. TEMELJNI AKTI NA PODRUČJU HRVATSKOG KNJIŽNIČARSTVA DANAS

1.3. Temeljni akti za narodne knjižnice

Današnje narodne knjižnice moraju poštivati načela iz Ustava Republike Hrvatske, zatim načela koja donosi Europska unija u Kopenhaškoj deklaraciji te UNESCO-ov i IFLA-in Manifest za narodne knjižnice, Smjernice i druge dokumente UNESCO-a i IFLA-e.

1.1.3. Zakon o knjižnicama u Republici Hrvatskoj

Zakon o knjižnicama¹⁸ temelj je pravnih odredbi za sve knjižnice, a odluku o njegovu proglašenju donosi predsjednik države. Sam Zakon donio da je Zastupnički dom Sabora Republike Hrvatske 1997. godine a izmjene i dopune nastale su naknadno.

Da budemo precizniji, kako piše u Članku 1.:“Ovim se Zakonom uređuje knjižnična djelatnost, uvjeti i način njezina obavljanja, ustrojstvo i način rada knjižnica, knjižnična građa, te pravni položaj Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.”¹⁹

Prema Zakonu o knjižnicama, općine i gradovi su dužni osnovati narodnu knjižnicu kao javnu

¹⁸ Zakon o knjižnicama. Zagreb: Narodne novine, broj 105/ 97 i 104/ 00

¹⁹ Isto, Članak 1.

ustanovu. Premda se to u društvu već odavno podrazumijeva, zanimljivo je zamisliti se nad činjenicom da su od najstarijih vremena ljudi koji su sakupljali, spremali i pohranjivali knjige uvijek, na neki način bili svjesni da je njihov rad u službi zajednice i da je knjiga, i kad je njihova vlastita svojina, dio općeg dobra te kao takva treba biti sačuvana i dostupna. Isto nam govori i Članak 2. Navedenog Zakona: „Knjižnična je djelatnost od interesa za Republiku Hrvatsku“.²⁰

Na početnoj stranici istog Zakona ističe se podjela na samostalne knjižnice i knjižnice u sustavu, pa prema toj podjeli među današnjim knjižnicama u Drnišu imamo jednu knjižnicu koja je samostalna (narodna) i dvije u sustavu (školske). Ono što je abeceda za knjižničare – podjela knjižnica na vrste s obzirom na namjenu i sadržaj knjižničkog fonda (nacionalna, narodna, školska, sveučilišna, visokoškolska, općeznanstvena te specijalna²¹), ponekad je enigma za korisnike koji pri prvom susretu ne shvaćaju zašto pojedinu vrstu građe ne mogu pronaći u najbližoj knjižnici.

Također, postoji propisana građa koje je teže naći slabije opremljenim, npr. narodnim knjižnicama na dječjim odjelima – igre i igračke²², i slično. Time slovo zakona ostaje poznato samo njegovim proučavateljima, ali ne i korisnicima takvih knjižnica.

Ministarstva nadležna za pojedine vrste knjižnica su u tom pogledu podijeljena, pa tako nadležnost nad školskim knjižnicama Gradu, prema Zakonu o knjižnicama, ima Ministarstvo prosvjete i športa, a nad narodnom knjižnicom nadležnost ima Ministarstvo kulture.²³

Kako se kultura u našim krajevima još uvijek doživljava „nadogradnjom“ a ne samim središtem identiteta naroda, što je nasljeđe nekih prijašnjih vremena i svjetonazora, najčešće nije financijski dovoljno „potkrijepljena“. Školske knjižnice, pak, kao knjižnice u sustavu, pripadaju školstvu koje je uvijek pod financijskim upitnikom, a nalaze se na dnu prioriteta istog tog sustava, pa su u još nepovoljnijem položaju od narodnih.

Međusobna povezanost knjižnica davno je uočena kao nasušna potreba za njihovo ekonomičnije poslovanje, pa na tu temu Zakon o knjižnicama kaže sljedeće: „Knjižnice se povezuju u sustav sukladno potrebama korisnika na određenom području, potrebama sveučilišta ili određenog znanstvenog područja, a na temelju načela:

- usklađivane planova i programa rada i razvitka knjižnica,
- standardizacije postupka u obradi i protoku građe informacija,
- izgrađivanja skupnih kataloga i baza podataka, te

²⁰ Isto, Članak 2.

²¹ Isto, Članak 31.

²² Isto, Članak 7.

²³ Isto, Članak 8.

-svekolikog zajedničkog razvitka.“²⁴

Spomenuta umreženost ne funkcionira savršeno na zemljopisnom području koje u ovom radu proučavamo stoga što je umrežavanje svake pojedine knjižnice, odnosno izrada računalnih kataloga još u razvojnoj fazi, premda svaka od triju postojećih knjižnica u Drnišu radi na računalnom katalogu, što će rezultirati umrežavanjem. Ipak, računalni katalozi, kako je vidljivo iz gore citiranog Članka 30., nisu jedini aspekt umreženosti, nego tek jedan njen dio.

2.1.3. Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj

Kako pojedine knjižnice ne bi bile prepuštene same sebi u upravljanju i razvoju, i kako bi se konkretiziralo njihovo stalno umrežavanje, donesena je odredba o matičnoj djelatnosti za neke od knjižnica određenog područja²⁵.

„Dok matičnu djelatnost na državnoj razini obavlja Nacionalna i sveučilišna knjižnica Zagrebu, dok matičnu djelatnost na drugim razinama obavljaju knjižnice koje na prijedlog Hrvatskog knjižničnog vijeća odredi ministar kulture, odnosno ministar znanosti i tehnologije ili ministar prosvjete i športa, ovisno o vrsti knjižnice.“²⁶

Stoga je donesen Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u republici Hrvatskoj, a matična djelatnost obuhvaća poslove: „stručnog nadzora nad radom knjižnica, stručnog osposobljavanja i usavršavanja knjižničnog osoblja, stručno-savjetodavne pomoći knjižnicama, koordinacije rada knjižnica te unapređivanja stručnog rada u knjižnicama“²⁷. Iako iz Zakona o knjižnicama proizlazi da matičnu djelatnost određuje ministar nadležnog ministarstva, zbog prostorne blizine knjižnica koje pripadaju pod različita ministarstva matičnu službu obavljaju od 1996. godine ovlaštene matične knjižnice na području cijele županije u kojoj djeluju.²⁸To znači da je ista matična služba, tj. Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“ ovlaštena za narodnu i za dvije školske knjižnice u Drnišu. Matična služba kontinuirano djeluje na ovom području i u stvarnosti, a za njeno vodstvo je zadužen dipl. knjižničar Vilim Lakić. Knjižničari su redovito pozvani i sudjeluju na seminarima, na kojima

²⁴ Isto, Članak 30.

²⁵ Isto.

²⁶ Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj. Zagreb: Narodne novine, broj 105/ 97; 5/98 i 104/00, Članak 7.

²⁷ Zakon o knjižnicama. Zagreb: Narodne novine, broj 105/ 97 i 104/ 00, Članak 31.

²⁸ Naputak školama o suradnji školskih knjižnica i matičnih knjižnica – matičnih službi. Zagreb, 11.listopada, 1996.

se dogovaraju i svi ostali oblici suradnje i razmjene informacija o organizaciji rada pojedine knjižnice s voditeljem matične službe.

3.1.3. Standard za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj

Standard za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj²⁹ dokument je koji, također, predstavlja važan orijentir u radu narodne knjižnice i donosi odredbe o „minimalnim uvjetima za obavljanje djelatnosti narodnih knjižnica, a na temelju Zakona o knjižnicama te uvažavajući ciljeve i zadaće narodnih knjižnica utvrđene UNESCO-ovim manifestom za narodne knjižnice iz 1994. godine“:

„Zadaće narodne knjižnice: 1. stvaranje i jačanje čitalačkih navika kod djece od rane dobi; 2. podupiranje osobnog obrazovanja za koje se odlučuje pojedinac, kao i formalnog obrazovanja na svim razinama; 3. stvaranje mogućnosti za osobni kreativni razvoj; 4. poticanje mašte i kreativnosti djece i mladih ljudi; 5. promicanje svijesti o kulturnom nasljeđu, uvažavanju umjetnosti, znanstvenih postignuća i inovacija; 6. osiguranje pristupa kulturnim izvedbama svih izvodačkih umjetnosti; 7. gajenje dijaloga među kulturama i zastupanje kulturnih različitosti; 8. podupiranje usmene tradicije; 9. osiguranje pristupa građana svim vrstama obavijesti o svojoj zajednici; 10. pružanje primjerenih obavijesnih službi mjesnim poduzećima, udrugama i interesnim skupinama; 11. olakšavanje razvitka obavijesnih vještina i kompjuterske pismenosti; 12. podupiranje i sudjelovanje u programima razvijanja pismenosti namijenjenima svim dobnim skupinama i iniciranje takvih programa, kad je potrebno. „

Članak 2. ovog Standarda³⁰ koji govori da su se narodne knjižnice dužne pridržavati ovih Standarda jednako naglašava da su i njihovi osnivači dužni osiguravati za to sredstva. Ovakva uravnoteženost u zakonu – s jedne strane redovito i dovoljno financiranje, a s druge strane primjereno trošenje sredstava, idealna je ravnoteža za održavanje uvjeta rada u narodnoj knjižnici na kakva i njeni korisnici, na koncu, imaju zakonsko pravo. Koliko se ta ravnoteža ostvaruje u lijepo uređenoj Narodnoj knjižnici Drniš, predočit ćemo podacima u poglavlju o njenom sadašnjem stanju.

4.1.3. IFLA-ine smjernice

²⁹ Standard za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Zagreb: Narodne novine, broj 105/97. i 5/98.

³⁰ Standard za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Zagreb: Narodne novine, broj 105/97. i 5/98., Članak 2., str.1

UNESCO-ov Manifest za narodne knjižnice jedna je od publikacija IFLA-e.

IFLA je, također, izdala i Smjernice za narodne knjižnice, Smjernice za razvoj službi i usluga, Smjernice za knjižnične usluge za mladež, Smjernice za knjižnične usluge za djecu te Smjernice za knjižnične usluge za bebe i djecu do tri godine. Sve su ovo dokumenti bez kojih se ne može planirati rad niti jedne narodne knjižnice u današnjem informacijskom dobu čiji su zahtjevi preoblikovali knjižničarstvo i uporabu tehnologija

„Pristup znanju i multikulturalnom bogatstvu svijeta, baš kao i cjeloživotno učenje, postali su glavnom zadaćom našega društva.“ čitamo u Uvodu IFLA-inih Smjernica za knjižnične usluge za djecu.³¹ Ta nam rečenica objašnjava značenje IFLA-inih smjernica općenito, u suglasnosti s kojima se sastavljaju i državni zakonski akti.

IFLA-ine smjernice opisuju narodnu knjižnicu kao ustanovu koja osigurava pristup raznovrsnim zapisima znanja, informacija, umjetničkim djelima, i to putem usluga koje se trebaju pružati svim građanima, bez rasne, vjerske, spolne ili neke druge diskriminacije. Time se narodna knjižnica određuje kao najdemokratskija javna ustanova.

Svaka zajednica trebala bi definirati zadaće i usluge svoje narodne knjižnice u skladu s međunarodnim dokumentima, u skladu s potrebama svojih građana i stvarnim financijskim mogućnostima, jer svaka knjižnica djeluje u različitoj sredini i gospodarskim mogućnostima. Te bi pojedinačne zadaće trebale objaviti kao poseban dokument, kako bi bio svima poznat.³²

Ovdje možemo spomenuti i godišnji Plan rada knjižničara, koji je, također, svojevrsni dokument na temelju kojeg se odvijaju djelatnosti (premda nije zakonski akt na razini Republike Hrvatske), ovdje bismo mogli spomenuti da ga odobrava Upravno vijeće narodne knjižnice, koje donosi i dokument sa zadaćama i uslugama za pojedinu knjižnicu (ukoliko ga knjižnica ima).

³¹ Smjernice za knjižnične usluge za djecu. URL: <http://archive.ifla.org/VII/s10/pubs/ChildrensGuidelines-hr.pdf> (21.2.2010.)

³² Nebesny, Tatjana i Švob, Mira. Izgradnja knjižne zbirke u narodnim knjižnicama. (URL: http://dzs.ffzg.hr/text/nebesny_svob.htm (17.03.2010.)

2.3. Temeljni akti za školske knjižnice

1.2.3. UNESCO-v Manifest za školske knjižnice

Možemo se složiti u sljedećoj konstataciji s knjižničarkom Anitom Cotom koja je u svom diplomskom radu istraživala knjižnice Šibensko –kninske županije u svjetlu IFLA-inih i UNESCO-ovih smjernica: „Temelj u planiranju pretvorbe školskih knjižnica u suvremena informacijska središta je UNESCO-v Manifest za školske knjižnice.“³³ Prijevod Manifesta za školske knjižnice izdalo je Hrvatsko knjižničarsko društvo krajem svibnja 2004. godine.³⁴

U njemu su predočene osnovne zadaće i ciljevi školskih knjižnica, a njegova objava odnosi se ponajprije na zaduženje nadležnih institucija koje se trebaju skrbiti za omogućavanje knjižnicama da ispune te zadaće i ciljeva iz manifesta, što je dio šire UNESCO-ove tendencije ostvarenja prava djece. Vlade su pozvane da kroz svoja ministarstva koja su odgovorna za obrazovanje (kod nas Ministarstvo obrazovanja i športa) razvijaju strategije politiku i planove u koje su ugrađena načela ovog Manifesta.³⁵

Pri svakom planiranju rada ili nabave građe, odnosno izgradnje knjižničnog fonda, misao vodilja za školske knjižnice je u Manifestu izražena natuknicom: „- politika službi školske knjižnice mora biti oblikovana tako da se definiraju ciljevi, prioriteti i usluge u odnosu na nastavni plan i program škole“³⁶ Dakle, tek zadovoljenjem sadržaja koji prate nastavne planove i programe, može se razmišljati o ostalim sadržajima i pogodnostima koje može imati školska knjižnica. Time se voditelj knjižnice fokusira na najbitniji dio fonda i sredstava pri nabavi, ali i pri reviziji i otpisu građe, jer ista građa možda će bolje biti uporabljena u kojoj drugoj knjižnici, a u školskoj će knjižnici osloboditi uvijek tako potreban prostor. Ciljevi školske knjižnice propisani UNESCO-ovim Manifestom najčešći su link na mrežnim stranicama školskih knjižnica, jer oni, zapravo, predstavljaju sve najvažnije djelatnosti školske knjižnice:

³³ Cota, Anita. Školske knjižnice Šibensko-kninske županije 2005. godine u svjetlu IFLA-inih i UNESCO-ovih smjernica za školske knjižnice, 2005. URL: http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/%C5%A=kolske_knji%C5%Bnice_%C5%A0ibensko-kninske_%C5%BEupanije_2005.god.-Anita_Cota (3.1.2009.)

³⁴ Saetre, T.P. – G. Willars. IFLA-ine i UNESCO-ve smjernice za školske knjižnice, Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.

²⁷ UNESCO-ov manifest za školske knjižnice. URL: <http://dzs.ffzg.hr/text/unesco.pdf> (21.2.2010.), str.2

³⁶ Isto.

„Ciljevi školske knjižnice koji su ujedno i temeljne službe školske knjižnice su, prema UNESCOV-om manifestu: „podržavanje obrazovnih ciljeva onako kako su zacrtani u nastavnom planu i programu škole i njenim zadaćama, razvijanje navike korištenja knjižnice kroz cijeli život, potičući u djece naviku i užitek u čitanju i učenju, pružanje mogućnosti za stvaralačko iskustvo u upotrebi i kreiranju informacija za poticanje učenja, razumijevanja, mašte i užitka, poticanje svih učenika na usvajanje vještina procjene i upotrebe informacija, bez obzira na sve oblike komuniciranja unutar društva, osiguravanje pristupa lokalnim, regionalnim, nacionalnim i globalnim izvorima i mogućnostima, koji učenicima omogućavaju doticaj s različitim idejama, iskustvima i stavovima, organiziranje aktivnosti koje potiču kulturnu i društvenu svijest i osjetljivost, suradnja s učenicima, učiteljima, administracijom i roditeljima u postizanju zadaća škole, isticanje načela da su sloboda mišljenja i slobodan pristup informacijama preduvjeti za uspješno i odgovorno sudjelovanje u građanskom demokratskom društvu, promicanje čitanja, izvora i službi školske knjižnice u školi i izvan nje.“

2.2.3. Standard za školske knjižnice u Republici Hrvatskoj

Školske knjižnice osnivaju osnivači škola, odnosno Ministarstvo prosvjete i športa, a Standard³⁷ za njih donosi ministar prosvjete i športa. Standard se temelji, kao i u slučaju narodnih knjižnica, na Zakonu i uvažava zadaće i ciljeve koje UNESCO propisuje. Standard za školske knjižnice određuje „minimalne uvjete glede knjižnične građe, knjižničnog osoblja, prostora i opreme za obavljanje djelatnosti školskih knjižnica u osnovnim i srednjim školama te se utvrđuju stručni kriteriji i mjerila za promicanje kvalitetne knjižnične djelatnosti“.³⁸

U stvarnosti su školske knjižnice međusobno još uvijek u vrlo različitim fazama opremljenosti. Upravo Standard nam služi kako bismo barem približno osigurali formalnu jednakost uvjeta u školskim knjižnicama.

Dakako, Standardom je utvrđen i broj knjiga po učeniku koji bi školska knjižnica trebala imati - 10 knjiga po učeniku u osnovnoj školi i 12 knjiga po učeniku u srednjoj školi.³⁹ Ovaj propis Standarda u drniškim školskim knjižnicama zadovoljen je točno na mjeru, nažalost – ništa više, ali se pokazalo pri posudbi lektire da je to vrlo malo, jer ako uzmemo u obzir da je ostvaren i propis koji zahtijeva da u knjižnici osnovne škole odnos lektire i ostalih knjiga

³⁷ Standard za školske knjižnice. Zagreb: Narodne novine, broj 34/00

³⁸ Isto, Članak 1.

³⁹ Isto, Članak 15.

bude 60% prema 40 % (za lektiru!) , a u srednjoj 50% prema 50% - ipak je nedostatak lektire česta pojava, čak i uz stalnu usku suradnju s nastavnicima koji svojim planovima i programima najviše utječu na sadržaj nabavljane građe. Obje školske knjižnice, dakle, poštuju minimalne odredbe Standarda, ali iskustvo nam pokazuje da knjiga ipak nema dovoljno te da pojedino razdoblje čitanja lektire treba proširiti, odnosno kombinirati dvije-tri lektire istovremeno u jednom razredu kako bi svi učenici mogli pripremiti barem kakvu lektiru za određeni sat .

Standardom propisani broj časopisa u školskim knjižnicama je 15 naslova. Ovaj propis ni u jednoj od dviju knjižnica nije zadovoljen, premda broj nije ni puno manji. Oko polovica naslova su časopisi koje škole kupuju, dok druga polovica pristizuje u knjižnice besplatno kao poklon pojedinih institucija, tijela, ministarstava ili odbora.

Propis koji govori o AV građi i elektroničkoj još uvijek je problematičan za ispuniti, s obzirom da su cijene CD-a i DVD-a veće nego cijene većine lektirnih knjiga, tako da Standardom preporučeni broj od 0.5 jedinica po učeniku vjerojatno neće biti uskoro ispunjiv.

3.2.3. Pravilnik o radu školske knjižnice

Dakako, Standard se ne odnosi samo na građu, nego i na knjižnično osoblje, prostor i opremu knjižnice te na korištenje školske knjižnice. Obje knjižnice ispunjavaju uvjete o prostoru i osoblju, nešto manje o opremi, a glede korištenja školskih knjižnica – o njima govore Pravilnici o radu školske knjižnice čiji su sastavljači upravna tijela škole i sastavljaju se za svaku knjižnicu pojedinačno (uz pomoć pravnika), a sadrži osnovne uvjete korištenja. Zakonski je određeno da se Pravilnik o radu uvijek mora nalaziti na mjestu koje je vidljivo korisnicima knjižnice, pa se stoga u srednjoškolskoj knjižnici nalazi na panou knjižnice pred ulazom u knjižnicu te na stolu s lekcima i priručnim skriptama u knjižnici, a u osnovnoškolskoj knjižnici također na vidljivom mjestu.

No, vratimo se na trenutak na temu propisa u Standardu za školske knjižnice.

Ono što je najčešće sporno u odnosima ravnatelja škola prema ovom Standardu je nijekanje petosatnog rada s korisnicima, odnosno njegovo produženje na šest sati, pa boraveći cijelo radno vrijeme u knjižnici, knjižničar teže može obavljati stručnu knjižničnu djelatnost koja ne obuhvaća izravan kontakt s korisnicima.

Doduše, i rad škole u samo jednoj smjeni (u srednjoj školi) komplicira pridržavanje

navedenog propisa, jer knjižnica radi samo u vrijeme nastave, dakle posudba se obavlja za vrijeme velikog i malih odmora, pa bi dodatno skraćenje broja sati posudbe onemogućilo nekim učenicima posudbu zbog njenog prekratkog trajanja.

Dok Standardi za školske knjižnice s jedne strane služe da osiguraju, kako smo rekli, formalnu jednakost među knjižnicama, moguće je njihovo poštivanje postići i u manjim varijacijama temeljenim na dogovoru uprave škole i knjižničara, a prilagođeno lokalnim uvjetima nastave i ostalim uvjetima na licu mjesta.

4.2.3. Matična služba za školske knjižnice

Kako smo rekli, Pravilnikom o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj određena je matična knjižnica – jedna za sve knjižnice u županiji, bez obzira koje su vrste, a to je u našem slučaju - Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“. Voditelj matične službe je Vilim Lakić, a knjižničarke osnovne i srednje škole bivaju redovito pozivane na seminare koje i pohađaju, a koji su dio doškolovavanja, odnosno procesa takozvanog cjeloživotnog (permanentnog) obrazovanja.

U posljednje vrijeme seminari se tematski odnose pretežno na poslove koji nisu dio stručne knjižnične djelatnosti te na samoodređenje knjižničara na vlastitom radnom mjestu, s obzirom na veliko povećanje broja drugih poslova po školi, a koji se ne tiču stručne knjižnične djelatnosti te kojih je iz dana u dan, kako saznajemo od mnogih knjižničara na skupovima i druženjima, sve više, nisu zabilježeni pa stoga ni cijenjeni, a troše dosta knjižničarevog radnog vremena. Naime, nije neobično da je knjižničar u školi, takorekuć, svugdje: ako se radi pano, ako se uređuje interijer škole, ako se upisuju podatci u e-maticu ili Vetis, ako se naručuju besplatni udžbenici, ako se uređuje web stranica, ako se u školu primaju gosti, pišu govori, biraju nasadi za eksterijer (!),... Time se ponovo vraćamo na temu potrebe za zajedničkim standardom u školskim knjižnicama. Dakako da je u gore opisanim uvjetima potrebno postaviti nekakve granice i kriterije koji će nam donekle precizirati dokle seže knjižničarevo „svaštarenje“ u školama, jer i u Standardu za školske knjižnice u člancima koji preciznije objašnjavaju pojedinu grupu djelatnosti knjižničara, npr. „rad s učenicima“ ili „suradnja s učiteljima i stručnim suradnicima“, opseg propisanih poslova je zaista širokog spektra i došlo je do potrebe da se knjižničar mora sam znati oduprijeti izazovu da postane „servisna služba“ za najrazličitija zbivanja u školi, odnosno da pisanje godišnjeg plana rada

knjižničara ne bude samo formalnost koju je nemoguće ostvariti zbog „upada“ neplaniranih radnji.

Osim matične knjižnice u Šibeniku, postoji još jedno tijelo u Županiji šibensko - kninskoj koje okuplja školske knjižničare županije – Županijsko stručno vijeće školskih knjižničara, kojemu je predsjednica knjižničarka drniške osnovne škole, Anita Cota.

Sastanci ovog vijeća također se odvijaju u središtu Županije (u ovom slučaju u Šibeniku) i ono je organizator mnogih skupova, seminara te proljetne škole školskih knjižničara.

5.2.3.Školski knjižničar kao član nastavničkog vijeća škole

Školski knjižničar u školi član je razvojne službe i, uz pedagoga, obavlja posao suradnika u nastavi. Kao suradnik u nastavi, on je ujedno i član nastavnog vijeća. To konkretno znači da kao i nastavnik sudjeluje u odgoju i obrazovanju, ima uvid u sve podatke o učenicima i njihovom učenju i napredovanju, sudjeluje na sjednicama nastavnčkog vijeća, itd. Knjižničari u školama su često, i opet nepisanim pravilom, zapisničari na sjednicama nastavnčkih vijeća, kao što je slučaj i u drniškoj srednjoj školi.

Knjižničar prilaže ravnatelju škole na početku svake školske godine, kao i ostali članovi nastavnčkog vijeća, Program rada školskog knjižničara.

Program rada knjižničara dobro je koncipirati na način da se djelatnosti razdijele na one koje se obavljaju tijekom školske godine, zatim da se donese tjedni raspored rada knjižničara i mjesečni raspored. Unutar tjednog rasporeda može se odvojiti stručno- knjižnična i informacijsko-referalna djelatnost od odgojno –obrazovne djelatnosti te kulturne i javne djelatnosti i stručnog usavršavanja.

Pri traženju nadahnutih riječi za opis školske knjižnice, poslužit ćemo se tekstom iz prezentacije školskog knjižničara iz Osnovne škole Višnjevac, Krešimira Čosića:

„ Školska knjižnica je mjesto partnerskog odnosa učenika i učitelja (učenik bira i predlaže teme i sadržaj rada, istražuje ih, uči samostalno i stvaralački, vrjednuje rezultate). To je prostor u koji učenik dolazi organizirano i po slobodnom izboru, skupno i pojedinačno te tu razvija samostalnost, samopouzdanje i pozitivne slike o sebi.

Poticanjem suradnje između svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa, sustavnim planiranjem prema kalendaru škole, kalendaru obljetnica, izvedbenim programima svih nastavnih i izbornih sadržaja te korelacijom tih sadržaja, dobro opremljena i stručno

vođena knjižnica kao informacijsko, motivacijsko i stvaralačko središte, teži zadovoljiti sve školske potrebe i ostvariti brojne složene sadržaje.⁴⁰

4.SADAŠNJE STANJE DRNIŠKIH KNJIŽNICA

Navest ćemo najvažnije segmente, koji se obično i uzimaju u obzir pri ispitivanju stanja u školskim knjižnicama u Hrvatskoj: stanje knjižnične građe, vrsta kataloga, broj i stručna osposobljenost knjižničnog osoblja, stručni rad i poslovanje, prostor, oprema – računalna i namještaj, obrazovna i kulturna djelatnost knjižnice.

1.4.Sadašnje stanje Narodne knjižnice Drniš

1.1.4.Smještaj knjižnice

Narodna knjižnica Drniš nalazi se u zgradi koja predstavlja središte kulturnih i obrazovnih zbivanja u gradu, u Ulici kralja Zvonimira 8, a osnovana je nakon Domovinskog rata 1996. godine (Prilog 1). Osnivač knjižnice je Grad Drniš.

Kako je bila dio Centra za kulturu kojem je naziv kasnije promijenjen u Pučko otvoreno učilište, prvih nekoliko godina bila je knjižnica u sustavu i nosila naziv Gradska knjižnica Drniš, dijeleći matičnu ustanovu s Muzejom drniške krajine (danas: Muzej grada Drniša) i s ostalim, manje ili više stalnim djelatnostima Centra za kulturu.

Odvojivši se od njega i postavši samostalnom narodnom knjižnicom ostala je u istome prostoru, u zgradi u kojoj se nalazi i pozornica kazališta koje je bogato gostovanjima kazališnih predstava, zatim prostorije za održavanje različitih tečajeva (stranih jezika, plesova), prostorija gradskog puhaćeg orkestra, kazališne radionice za djecu, dvorana za karate i druge športove, prostorije udruga, prostorije Radio Drniša, itd.

Ova zgrada se nalazi u samom središtu grada, a knjižnica je smještena u istočnom dijelu zgrade.

Ovo smo naveli kako bismo odmah u početku naglasili povoljan položaj knjižnice, jer

⁴⁰ Ćosić, Krešimir. Školske knjižnice. URL:<http://www.os-visnjevaca.skole.hr/upload/os-visnjevaca/multistatic/158> (20.02.2010.)

sudionici svih navedenih aktivnosti tj. korisnici prostorija zgrade potencijalni su i stvarni korisnici knjižnice, koja im je „pri ruci“ u njihovom svakodnevnom kretanju gradom. U neposrednoj blizini nalaze se odgojno-obrazovne ustanove: Dječji vrtić Drniš, Osnovna škola Antuna Mihanovića Petropoljskog te Srednja škola Ivana Meštrovića.

Prostorno gledano knjižnica je vrlo prostrano i ugodno mjesto, s prirodnim osvjetljenjem koje dolazi s prozora na istočnom zidu te s krovnog prozora.

Kvadratura knjižnice iznosi ukupno 326 m². Nasuprot ulazu je pult za knjižničare, lijevo je ulaz u široku čitaonicu s garderobom, gdje su dva naslonjača sa koktel-stolićem i stalak sa časopisima, a zatim slijedi povezana prostorija s velikim konferencijskim stolom za promocije i skupove, s mogućnošću stvaranja prostora za publiku prilikom promocija i drugih kulturnih manifestacija, koja svakodnevno, također, služi kao čitaonica.

U tom dijelu nalazi se, ujedno, i referentna zbirka knjižnice smještena u primjerene ormare sa staklenim vratima.

Od ulaza nadesno nalazi se dječji odjel bogat raznolikom dječjom literaturom, te odjel za mladež, a zatim slijede police s općom zbirkom.

U dijelu opće zbirke nalaze se računala za korisnike s internetom.

U knjižnici je, uz sanitarni čvor i povećća prostorija koja služi za obradu tek pristigle građe, te je ulaz u nju dopušten samo djelatnicima knjižnice. Knjižnica nema skladište, ali u zgradi postoji mogućnost za stvaranje istoga.

Namještaj knjižnice udovoljava standardima suvremenog knjižničarstva i stilski je ujednačen.

2.1.4. Radno vrijeme knjižnice, osoblje i korisnici

U početku je radno vrijeme knjižnice bilo samo u prijedpodnevnim satima, što je bilo nepovoljno za korisnike koji su tijekom jutra zauzeti poslom ili školovanjem. Danas je radno vrijeme knjižnice prilagođeno osobama koje rade ili se školuju u prijedpodnevnim i onima koji su zaposleni u poslijepodnevnim satima – knjižnica radi ponedjeljkom, srijedom i petkom od 8 do 14 sati, a utorkom i četvrtkom od 8 do 13 te od 15 do 18 sati.

Održavanje kulturnih manifestacija odvija se u knjižnici u večernjim satima.

U Narodnoj knjižnici Drniš zaposlene su dvije knjižničarke. Obje su završile dvogodišnji izvanredni studij knjižničarstva u Zagrebu, jedna nakon fakulteta pedagogije⁴¹, a druga nakon srednje pedagoške škole. Knjižničarka sa visokom stručnom spremom ravnateljica je Narodne knjižnice.

Knjižničarke redovito pohađaju seminare za knjižničare i znanje sa doškolovanja primjenjuju u radu knjižnice.

Knjižnica ima oko 400 korisnika od kojih je većina aktivnih jer se članstvo mora obnavljati svake godine, pa pasivni korisnici ne obnavljaju članstvo, što je i uobičajeno u narodnim knjižnicama. Upisnina iznosi 50 kn za godinu.

Pretpostavlja se da knjižnica, zapravo, ima puno više korisnika nego što ih je upisano, jer unutar jedne obitelji koja se koristi građom, obično je upisan samo jedan član obitelji koji na svoje ime posuđuje građu za sve članove obitelji.

3.1.4. Građa, oprema i korištenje narodne knjižnice

Knjižnica posjeduje oko 29 400 jedinica knjižne građe. Knjižna građa je podijeljena u referentnu zbirku, opću zbirku, zbirku za mladež i zbirku za djecu te zavičajnu zbirku.

Građa se upisuje u dvije inventarne knjige – u jednoj su opća i referentna zbirka, u drugoj su knjige za djecu i mladež. Postoji i treća inventarna knjiga koja služi za upis otpisane građe. U inventarnoj knjizi opće i referentne zbirke upisano je trenutno 20.100 knjiga, a u inventarnoj knjizi dječje zbirke 9.300 knjiga.

Građa je vrlo raznolika i primjerena potražnji, a beletristički dio knjižnog fonda obnavlja se uvijek novim knjigama s velikim kvocijentom trenutne čitanosti u zemlji.

Naslovi koje posuđuju osnovnoškolci i srednjoškolci kao dio zadane školske lektire također je zastupljena u knjižnom fondu, ali u nekolicini primjeraka po naslovu, jer se pri nabavi računa s tim da su školske knjižnice dužne brojčano zadovoljiti potrebu za ovim naslovima.

U nabavi knjižne građe knjižnica se konzultira kako s pojedinačnim korisnicima, tako i s obližnjim odgojno-obrazovnim ustanovama.

⁴¹ Pedagoška podloga knjižničarskom zvanju dobar je temelj za rad s djecom i mladeži koji su česti posjetitelji knjižnice (op.a).

Od tekućih publikacija redovito pristižu samo tri naslova časopisa, ali pet naslova novina, jer je potražnja za novinama u čitaonici veća nego za časopisima.

Po broju primjeraka knjižnica posjeduje oko 6 800 brojeva novina i oko 50 brojeva časopisa.

Audiovizualne građe knjižnica ima relativno malo – 100 kompaktnih diskova i tek nekoliko digitalnih videodiskova. Razlog ovome je u relativnoj skupoći ovih nosača digitalnih informacija, s obzirom na njihovu vrlo vjerojatnu mogućnost oštećenja pri posudbi.

Knjižna građa je razdijeljena u dva odjela, narodni odjel i odjel za djecu i mladež (koji je, također podijeljen na dio za djecu i dio za mladež), koji su i prostorno odijeljeni.

Računalna oprema knjižnice sastoji se od četiri računala, dva su u funkciji obrade i na korištenje knjižničarima, a dva sa pristupom internetu na korištenje korisnicima.

Knjižnica posjeduje katalog na listićima koji je dostupan korisnicima, a katalogizira knjige i računalno, u računalnom programu Crolist, premda posudba još uvijek nije realizirana računalno, tako da je računalni pregled naslova za sada dostupan samo knjižničarkama.

Knjižnica za sada nema svoju mrežnu stranicu niti on-line katalog, no unos knjiga u računalni program možemo smatrati razvojnom fazom na putu prema on-line katalogu i mrežnoj stranici.

Možemo zaključiti da je knjižnica po pitanju knjižnične građe i opreme najbolje opremljena knjižnom građom, nešto lošije časopisima, i AV i digitalnom građom, a broj računala za korisnike (dva) je doista skroman.

Zakasnina za knjige je određena na 20 lipa po danu i po knjizi.

Način korištenja knjižnice, osim posudbe i čitaonice, primjeren je zadaćama knjižnice kao kulturno-obrazovne ustanove u zajednici.

U skladu sa IFLA-inim Smjernicama za knjižnične usluge za djecu i Smjernicama za knjižnične usluge za bebe i djecu do tri godine, knjižnica surađuje s Dječjim vrtićem Drniš, čiji su polaznici česti posjetitelji knjižnice u grupnim, organiziranim posjetima koji su sadržajno povezani s planom i programom rada vrtićkih odgojnih skupina.

Pri tome se posjet knjižnici uklapa u pojedini projekt odgojne skupine, kao dio šireg konteksta projekta, pri čemu se djeci predočuje u stvarnosti put koji treba proći u potrazi za

informacijom i od rane dobi im se usađuje navika boravka u knjižničnom okruženju kao mjestu pozitivnog ozračja te korisne namjene.

Članovi ostalih korisničkih populacija knjižnicu posjećuju samostalno ili u sklopu večernjih kulturnih zbivanja u knjižnici.

4.1.4. Kulturna i izdavačka djelatnost knjižnice

Knjižnica se bavi organizacijom kulturnih manifestacija, a takve manifestacije su, najčešće, promocije knjiga. Ponekad su promocije organizirane u suorganizaciji sa kojom drugom institucijom ili udrugom (Matica hrvatska Drniš, Pučko otvoreno učilište), a ponekad su promocije dogovorene s pojedincima.

Knjižnica je spremna ustupiti prostor za kulturna zbivanja drugim organizatorima, ako su ta zbivanja primjerena obilježjima ustanove, odnosno njenom poslanju.

Knjižnica se bavi i izdavaštvom te u prosjeku izdaje jednu knjigu godišnje, a knjiga postaja dijelom zavičajne zbirke. Knjige u izdanju knjižnice najčešće su djela lijepe književnosti lokalnih pisaca, koja se zatim i promoviraju u knjižnici u obliku književne večeri.

Knjižnica surađuje s drugim kulturnim ustanovama u gradu: s Muzejom grada Drniša, Glazbenom školom i Pučkim učilištem, te institucijama iz drugih gradova.

Narodna knjižnica Drniš ugodno je mjesto za druženje, ali omogućuje i miran samostalan rad korisnika.

2.4.Sadašnje stanje školske knjižnice Osnovne škole Antuna Mihanovića Petropoljskog

1.2.4 Smještaj i doseg, osoblje i korisnici

Današnja Školska knjižnica Osnovne škole Antuna Mihanovića Petropoljskog osnovana je 1996. nakon povratka Osnovne škole u Drniš iz izbjeglištva škole u Splitu (Prilog 2). Ima oko 1.020 korisnika, a od toga su oko 900 korisnika učenici te oko 120 korisnika nastavnici. Knjižnica je smještena u matičnoj školi na adresi Mihanovićeve 4.

Zadužena je za korisnike matične škole i za korisnike iz još deset područnih škola.

Od deset područnih škola tri su osmogodišnje škole, a sedam četverogodišnjih.

Od 900 korisnika-učenika, 400 je učenika područnih škola.

Knjižnica se nalazi u prizemlju i u neadekvatnoj prostoriji koja je prvotno zamišljena kao učionica, a kvadratura prostorije iznosi otprilike 50 m². Dijelom knjižnice je i improvizirana čitaonica (dakle - nema čitaonicu) u kojoj učenici najviše provode vrijeme čekajući prijevoz kući te je mjesto pisanja domaćih zadaća i druženja.

Diplomirana knjižničarka (i prof. hrv. jezika) Anita Cota, u suradnji s ravnateljem Škole, radi na tome da se oforme još tri knjižnice u trima područnim osmogodišnjim školama - u Oklaju, Gradcu i Drinovcima. Te su škole u različitim općinskim središtima, od Drniša udaljene 15-ak km, a prije Domovinskog rata su bile samostalne škole, s više-manje dobro opremljenim školskim knjižnicama. Prostor tih školskih knjižnica sada se koriste kao dječji vrtići. Kada bi se u tim školama ponovo otvorile knjižnice, riješio bi se, barem djelomično, već dugotrajni problem knjižnične nepokrivenosti područnih škola. Početak toga plana ostvario se 1. siječnja, 2009. godine, kada je zaposlena još jedna diplomirana knjižničarka s punom satnicom, koja će pokrivati tri navedene škole, odnosno njihove buduće školske knjižnice. Kako knjižnice u Gradcu i Drinovcima za sada još nisu osnovane, odnosno uređene, opremljene i otvorene, novo radno mjesto knjižničara koje se odnosi na sve tri škole, privremeno je locirano u Oklaju, gdje je ustanovljen početni fond od 1300 knjiga. Knjižnica u Oklaju opremana je od siječnja do svibnja trudom dviju knjižničarki. Daljnje aktivnosti (prikupljanje fonda i opreme) usmjerene su na Područnu školu Drinovci i Područnu školu Gradac.

U knjižnici je zaposlena diplomirana knjižničarka koja je diplomirala knjižničarstvo kao izvanredni student u Zadru 2005. godine, diplomskim radom kojim smo se ovdje služili kao izvorom podataka o knjižnicama u županiji.⁴²

U trima područnim školama formalno je zaposlena – a zapravo trenutno redoviti posao obavlja u Oklaju – dipl. knjižničarka Marina Čalić.

2.2.4. Knjižnična građa, oprema i korištenje

⁴²Cota, Anita. Nav.dj.

Kada je u pitanju knjižnična građa, broj jedinica knjižne građe kao ni njihov sadržaj u ovoj školskoj knjižnici ne zadovoljava, kao i u mnogim školskim knjižnicama u Hrvatskoj, niti standardni minimum od 10 knjiga po učeniku, odnosno korisniku. Knjižnica ima 4132 jedinica knjižne građe i 70 jedinica AV građe.

Nažalost, dio te građe ne predstavlja one najtraženije sadržaje koji su nužni za ispunjavanje zadaća školske knjižnice kao knjižnice koja „daje potporu učenju“ ili „podržava obrazovne ciljeve onako kako su zacrtani u nastavnom planu i programu škole i njenim zadaćama“⁴³.

Kupnjom i donacijom u zadnje dvije godine u knjižnicu je pristiglo oko 250 knjiga godišnje. Knjižnica ima samo jedno računalo i to za knjižnično poslovanje.

Računalni program za knjižnice nije još nabavljen, iako se o tome govori na Županijskom stručnom vijeću školskih knjižničara već godinama. Knjižničari Županije se nisu usuglasili oko programa jer je nabava programa koji se kupuje na razini škole, s jedne strane jednostavnija – ali nemoguća ako ravnatelj na to ne pristaje, a s druge strane Gradska knjižnica nudi besplatno program Crolist, odnosno nudila ga je u više navrata koji se nisu mogli, zbog nekih prepreka ostvariti, a uporaba Crolista predstavlja za udaljenije knjižnice komplikaciju (zajednički printer koji se nalazi u Šibeniku!). Usuglašenje oko programa, međutim, ne osigurava njegovu nabavu na razini škole (financije!), pa je to ujedno i osnovni razlog zašto većina školskih knjižnica u Šibensko-kninskoj županiji još nije kompjuterizirala poslovanje. Naime, kupovina računalnog programa za knjižnicu još uvijek pripada pregovorima između pojedinog knjižničara i ravnatelja.

U očekivanju zajedničkog rješenja glede računalnog knjižničkog programa u školskim knjižnicama Šibensko-kninske županije, a najviše u očekivanju *besplatnog* programa Crolist, kojeg je školama namjeravala dati matična knjižnica - Gradska knjižnica „Juraj Šižgorić“, prošlo je dosta vremena (oko 10 godina) u kojem mnoge školske knjižnice, kao i ova, nisu izrađivale nikakav katalog, ni kartični, a ni digitalni.

Samostalna izrada kartičnog kataloga (potpuno ispočetka!) činila se uzaludnim gubljenjem vremena i ulaganja truda – ukoliko će knjižnica „uskoro“ dobiti knjižnični računalni program, koji može stvarati i kataloške listiće.

I tako, kao i većina školskih knjižnica u Županiji, ni ova nema kataloga, a programu se još uvijek nada.

⁴³ Unescov manifest za školske knjižnice.URL: <http://dzs.ffzg.hr/text/unesco.pdf> (22.2.2010.)

Knjižnica nema svoju mrežnu stranicu niti je aktivan njen portal u okviru školske mrežne stranice, a za ažuriranje školske mrežne stranice zadužen je nastavnik informatike.

Škola, dakako, ima pristup internetu, što je za rad knjižnice neizmjenljivo važno, ali to nije slučaj sa svim područnim osmogodišnjim, a kamo li četverogodišnjim školama. Od područnih škola pristup internetu ima Područna škola Gradac (Ružić).

Područna škola Drinovci nema pristup internetu, a Područna škola Oklaj je projektom lokalne uprave (Općina Promina) i Udruge Zvonimir omogućila pristup wireless -mreži i na taj način pokušala riješiti trajno prisutan problem nepostojanja tehničke podrške na ovom području.

Signal wireless- mreže prisutan je u prostorijama zgrade Općine Promina, a za korištenje iste veze nužan preduvjet za Područnu školu Oklaj je wireless-antena na zgradi škole kojom bi se mogao riješiti pristup zajedničkom signalu.

U skladu s knjižničnim Pravilnikom o radu školske knjižnice, sastavljenim na temelju Zakona o knjižnicama u RH, Standarda za školske knjižnice u RH, UNESCO-ovih i IFLA-inih smjernica, knjižničarka u školi, uz stručnu knjižničnu djelatnost, obavlja i neposrednu odgojno-obrazovnu djelatnost s učenicima te s učiteljima, nastavnicima i stručnim suradnicima, kao i kulturnu i javnu djelatnost, kako je i opisano u Standardu za školske knjižnice u RH.

Prema Standardu za školske knjižnice u Republici Hrvatskoj rad s učenicima u školskoj knjižnici obuhvaća:

- “ - razvijanje navike posjećivanja knjižnice; - organizirano i sustavno upućivanje učenika u rad knjižnice; - razvijanje čitalačke sposobnosti učenika; - uvođenje suvremenih metoda u razvijanju sposobnosti djelotvornog čitanja;- ispitivanje zanimanja učenika za knjigu; - pomoć pri izboru knjige i upućivanje u čitanje književnih djela, stručne literature, dnevnih listova i časopisa; - upućivanje u način i metode rada na istraživačkim zadaćama (upotreba leksikona, enciklopedija, rječnika i dr.) ;- organizaciju rada s učenicima u produženom i cjelodnevnom boravku te s učenicima putnicima; - rad s učenicima u dopunskoj i dodatnoj nastavi te na satu razredne zajednice;
- organizaciju rada s učenicima u naprednim skupinama i slobodnim aktivnostima;- rad na odgoju i obrazovanju u slobodno vrijeme mladeži;- organizaciju nastavnih sati u knjižnici (timski rad); - pomaganje učenicima u pripremi i obradi zadane teme ili referata; - uvođenje učenika u temeljne načine pretraživanja i korištenja izvora znanja (informacija); - sustavno poučavanje učenika za samostalno i permanentno učenje -

učenje za cijeli život; - podučavanje informacijskim vještinama pri upotrebi dostupnih znanja.“⁴⁴

Prema Standardu za školske knjižnice u Republici Hrvatskoj suradnja s učiteljima, nastavnicima i stručnim suradnicima u školskoj knjižnici obuhvaća:

“ - suradnju s učiteljima odnosno nastavnicima svih nastavnih predmeta i odgojnih područja pri nabavi svih vrsta knjižnične građe; - timski rad na pripremi nastavnih sati i kreativnih radionica; - suradnju knjižničara i nastavnika odnosno učitelja pri izvođenju pojedinih nastavnih sati; - suradnju s učiteljima, nastavnicima i stručnim suradnicima na programima iz područja odgoja mladeži; - mentorski rad; - timski rad na izradi višegodišnjeg plana razvoja školske knjižnice; - suradnju sa stručnim aktivima.“⁴⁵

Knjižničarka Anita Cota predsjednik je Županijskog stručnog vijeća školskih knjižničara Županije šibensko-kninske, a također povremeno izrađuje projekte za školu pomoću kojih sudjeluje u obnovi Škole i poboljšanju uvjeta školovanja učenika i rada nastavnicima drniške matične osnovne škole i područnih škola.

Knjižnica surađuje s ostalim dvjema knjižnicama u gradu i s drugim knjižnicama u Županiji, te različitim kulturnim ustanovama u gradu.

3.4.Sadašnje stanje školske knjižnice Srednje škole Ivana Meštrovića – Drniš

1.3.4. Smještaj i interijer

Kada se govori o stanju u knjižnicama, jedan od rjeđe spominjanih segmenata ili elemenata u opisu knjižnice je njen položaj u zgradi, pa se ignorira činjenica da se školske knjižnice počesto „trpaju“ prizemne prostorije na krajevima hodnika. To nije loš izbor za dostavu knjiga (što je rijedak problem u školskom knjižničarstvu kod nas jer kupnja nije toliko velika) ili udžbenika - ako u knjižnični djelokrug ne uđe i distribucija donedavno besplatnih udžbenika). Ovo spominjemo jer se pokazalo da je upravo atraktivno mjesto na trećem katu škole jedna od jačih strana školske knjižnice Srednje škole Ivana Meštrovića. Zgrada Škole se nalazi na glavnom gradskom trgu Poljani, a knjižnica je na najgornjem, trećem katu, zračna prostorija s cijelim zidom u prozoru (i tamnim zavjesama) i pogledom na cijeli kraj (Prilog 3). Prostorno je bliska prostorijama uprave i prostorijama drugih članova razvojne službe

⁴⁴ Standard za školske knjižnice. Zagreb: Narodne novine, broj 105/97 i 5/98, članak 5.

⁴⁵ Isto, članak 6.

škole s kojima često surađuje (ravnatelj, pedagoginja, administratorica, računovođe) te zbornici (nastavnici), koje se nalaze na istome katu. Razredi se nalaze na katovima ispod knjižnice.

Nasuprot ulazu u knjižnicu nalazi se knjižničarev pult, a lijevo u prostoru odvojenom policama s knjigama, nalazi se odjeljak za rad i čitanje. Tu su u uporabi dva pojedinačna stola i jedan konferencijski. U tom istom, odvojenom prostoru, izrađuju se školski panoi i održavaju se različite sekcije vezane za književni i knjižničarski rad.

Taj prostor također služi i za skupno ili pojedinačno gledanje emisija pomoću DVD-payera ili video-playera. Desno od vrata nalaze se dva računala za korisnike i još jedno mjesto za individualan rad.

Namještaj knjižnice je djelomično kupljen gotov a djelomično (zbog skupoće) izrađen od strane školskih majstora (uz pomoć učenika). U svakom slučaju, police poštuju standardne propise. Tri su police za opću građu i tri ostakljena ormara za referentnu zbirku i zavičajnu zbirku te AV građu. Ono što nedostaje glede namještaja je stalak za časopise jer su brojno zastupljeni novi naslovi u knjižnici.

2.3.4. Knjižnična građa, oprema, korištenje i djelatnosti knjižnice

Osnivač Srednje škole Ivana Meštrovića u Drnišu koja podržava trenutno 8 usmjerenja je Županija šibensko-kninska.

Knjižnica je nakon Domovinskog rata počela s radom kada i Škola -1996. godine, a početni fond joj se temeljio na malom broju „spašenih“ knjiga iz rata, od kojih je većina odbačena iz higijenskih razloga. Početni način nabave bio je svima nam poznat otkup ministarstva, pa se knjižnica „obogatila“ potrebnom i nepotrebnom literaturom (npr. lektinom za osnovnoškolce, koja je poklonjena osnovnoj školi). Trenutno knjižnica nabavlja knjige kupovinom, ponekad sredstvima Ministarstva prosvjete i športa, što bi trebao biti stalan izvor prihoda, a ponekad – kao u 2008. i 2009. godini – sredstvima iz Županije dodijeljenim Školi za različite potrebe. Djelomično se nabava ostvaruje i besplatnim primjercima, to se odnosi najviše na časopise od kojih je nekoliko naslova besplatnih.

Dakle, broj jedinica knjižne građe doseže minimum broja propisanog Standardom s obzirom na broj korisnika: knjižnica ima oko 300 korisnika- učenika (broj varira tijekom godina a i u

tijeku jedne godine) i oko 45 korisnika-zaposlenika škole, a upisano je oko 4 500 jedinica knjižne građe. Glede sadržaja knjižnu građu čini oko 70% lektire i oko 30% stručne literature.

Knjižnica prima 15 naslova časopisa mjesečno, od toga ih deset kupuje iz sredstava Škole a pet časopisa besplatno šalju različita ministarstva i druga tijela. Gotovo svi časopisi vezani su za područja koja se obrađuju u nastavi ili su informativno vezani za školstvo.

Samo dva od naslova redovitih časopisa časopisi namijenjeni mladima.

Posjeduje oko 100 jedinica AV građe, većinom digitalnih videodiskova, koji se , također većinom odnose na nastavne sadržaje.

Građa nije podijeljena na učeničku i nastavničku zato što u srednjoj školi gotovo jednaku građu koriste i učenici i profesori. Naime, u vrijeme modernizacije školstva neophodno je stalno aktivno sudjelovanje učenika u nastavi te je vrlo česta priprema referata i računalnih prezentacija.

Suvišne građe nema jer se revizija i otpis obavljaju svake dvije godine.

U knjižnici se vode tri inventarne knjige, za knjižnu građu, za udžbenike i za AV građu.

Kartični katalog ne postoji (bio je dijelom knjižnice prije Domovinskog rata), jer u knjižnici nakon rata nije zatečen, a kako je rečeno u poglavlju o osnovnoškolskoj knjižnici, čekanjem rješenja računalne katalogizacije, prošlo je dosta vremena u kojem se možda mogao izraditi katalog da proces dogovaranja oko nabave programa među knjižnicama u Županiji nije toliko potrajao.

Škola je 2008. godine kupila računalni knjižnični program Metel Win u koji se kontinuirano unosi knjižnična građa, no kako unos svih knjiga još nije završen, još uvijek se posudba u knjižnici obavlja u papirnom obliku.

Glede stručnog rada i poslovanja – knjižnica redovito predaje ravnatelju godišnji plan rada, redovito se obavlja revizija i otpis (pogotovo su udžbenici, koji su dio knjižnične građe, iziskivali do sada češću reviziju zbog bržeg zastarijevanja, premda – kako je najavljeno za sljedeće godine od strane Ministarstva –promjene udžbenika ne smiju iz ekonomskih razloga biti više tako česte), inventarizacija, evidencija svake vrste građe, računalna katalogizacija u METEL WIN-u.

Računalna oprema relativno zadovoljava potrebe korisnika. Sastoji se od tri računala, od kojih je jedno namijenjeno knjižničnom poslovanju knjižničara, druga dva korisnicima –

nastavnicima i učenicima, s besplatnim pristupom internetu, zvučnicima, printerom, itd. Nema sumnje da bi i veći broj računala za korisnike, posebno za učenike, bio iskorišten, međutim prevelik broj računala zna biti i kontraproduktivan, jer iako je dužnost školske knjižnice, kako nalažu smjernice za knjižnične usluge za mladež, da zadovolji njihove potrebe za obrazovanjem, informiranjem, kulturom i raznodom, u posljednje vrijeme ova posljednja komponenta (razonoda) zna se pokazati prevladavajućom pa stoga i problematičnom za školsku knjižnicu odnosno za formalni obrazovni sustav, ukoliko učenici za vrijeme nastave, privučeni ovom mogućnošću zabave napuštaju nastavu radi dolaska u knjižnicu. Tako se na sjednicama nastavničkog vijeća našla tema velikog interesa mladih za korištenjem društvenih profila kao što je Face Book, koji ponekad može postati i razlogom zakidanja obrazovne uloge školske knjižnice, što je najviše povezano s radnim vremenom školske knjižnice, jer knjižnica radi od 8 do 14 sati koliko traje i nastava.

Uočena je potreba da se ubuduće odvoji mjesto za računalni rad nastavnika od mjesta rada učenika, zbog potrebe za diskrecijom jednih i drugih.

Obrazovna djelatnost knjižničara odnosi se i ovdje, kao i u osnovnoj školi, na pomaganje u izradi zadaća, pomaganje u pripremanju usmenih maturalnih ispita (hrvatski jezik!) i sudjelovanju u drugim, već navedenim djelatnostima knjižničara propisanim Standardom vezanim za rad s učenicima.

Do prije godinu-dvije je knjižnica služila i za multimedijalnu izvedbu pojedinih dijelova nastavnog procesa, no bilo je to u vrijeme kada su potrebe za multimedijalnošću u nastavi bile nešto manje nego danas. Te su potrebe prerasle mogućnosti knjižnice, jer prostor knjižnice i veličina TV zaslona i računalnog zaslona nisu bili primjereni nastavi za veći razred, a obavljanje stručnih knjižničnih poslova postaje upitno ako je knjižnica stalno, s jedne strane, središte izvannastavnih aktivnosti vezanih za književnost, a s druge strane mjesto održavanja nastave. Taj problem je riješen otvorenjem multimedijske učionice odnosno kabineta za računalnu izvedbu nastave kakvih će ubuduće, prema planovima Škole, biti još u zgradi.

Knjižnica je stjecište svih slobodnih aktivnosti vezanih za književni tekst: dramsku sekciju, literarnu i novinarsku, školski radio te za uređivanje školske web stranice koja uz službeni dio o školi sadrži i školski književni list novine u kojima se izražavaju učenici.

U ovim aktivnostima zajedno surađuju knjižničarka i profesorice hrvatskog jezika i književnosti. Učenici redovito sudjeluju u natjecanju Literarnih, dramskih i novinarskih

radova na županijskoj i državnoj razini (dramska sekcija drugi put je u tri godine pobjednica na županijskom LIDRANO natjecanju i upućena na državnu smotru).

Za knjižnicu važna sekcija izannastavne aktivnosti je grupa „Mladi knjižničari“ koji se, radeći u sekciji, uče knjižničnom poslovanju i sudjeluju u izradi različitih projekata koji obogaćuju život učenika u školi.

Podučavanje učenika naprednom pretraživanju internetskih stranica i stalno dopunjavanje popisa preporučenih web stranica (Izbor mrežnih stranica školske knjižnice) razvrstanih po područjima jedna je od najaktualnijih informatoloških djelatnosti trenutno u srednjoškolskoj knjižnici, a obavljaju je i knjižničar i sami učenici svojim prijedlozima.

U istu kategoriju knjižničarevih djelatnosti ulazi i podučavanje učenika raznim informatološkim mogućnostima kao što je npr. korištenje usluge Pitajte knjižničara.

Knjižnica stalno kroz slobodne aktivnosti surađuje s Pučkim otvorenim učilištem, Muzejom grada Drniša, Radio Drnišom, Glazbenom školom te drugim dvjema knjižnicama u gradu.

Knjižničar ažurira web stranicu Škole na adresi <http://www.ss-im-drnis.hr/knjiznica/>, a dio stranice je posvećen školskoj knjižnici. Zbog nedovoljne veličine prostora na webu koji školama Carnet ustupa besplatno, škola je zakupila veći memorijski prostor kod tvrtke Pondi d.o.o., kako se ne bi prečesto morali skidati arhivski sadržaji, tim više što mrežna stranica sadrži dosta slika i ponešto video-uradaka (video-isječci se, ipak, smještaju prethodno na YouTube stranicu, a zatim se na njih ostvaruje link sa stranicu Škole). Sadržaj web stranice u izborniku školske knjižnice sadrži podatke o knjižnici, o časopisima u knjižnici i novo pristigloj građi, obavijesti o slobodnim aktivnostima, Izbor mrežnih stranica i Tumač imena učenika škole kojeg izrađuju članovi sekcije „Mladi knjižničari“, zatim izbor ulomaka iz knjiga koje se preporučuju, linkove na važnije spise kao što su Upute za pisanje seminarskih radova, referata, naturalnih i diplomskih radova, i još mnogo toga. Svi sadržaji namijenjeni su popularizaciji knjižnice, čitanja i pomoći u učenju i razvijanju opće kulture i informacijske pismenosti korisnika stranice.

Radno vrijeme knjižnice je od 8 do 14 sati, koliko traje i nastava. Nastava se u Školi odvija u jednoj smjeni, a izvodi se u dvije školske zgrade, pri čemu su učenici dislocirane zgrade prisiljeni potrošiti više vremena u dolasku do knjižnice, a i knjižničar treba češće pronaći vremena za posjet dotičnoj zgradi školskih radionica radi uređenja panoa s obavijestima. To je

malo teže vremenski ostvarivo pa se ovaj dio posla, vezan za drugu školsku zgradu, nadoknađuje obavijestima na mrežnoj stranici.

U knjižnici unazad tri godine radi osoba s visokom stručnom spremom, prof. hrvatskog jezika koja upravo studira knjižničarstvo na Filozofskom fakultetu u Zadru u vidu magisterija.

5. VIZIJA KNJIŽNICA U GRADU DRNIŠU ZA SLJEDEĆIH DESET GODINA

1.5. Vizija

Vizija knjižnica je da budu kulturno i informacijsko središte za svoje korisnike - narodna knjižnica za sve stanovnike grada i okolice, a školske knjižnice isto takvo središte škole te središte pismenosti i znanja za svoje korisnike. Fond knjižnica treba biti oblikovan prema njihovim poslanjima, u narodnoj knjižnici raznolik fond koji obuhvaća sva područja, a u školskim knjižnicama s fondom koji podupire osnovnoškolsko odnosno srednjoškolsko formalno obrazovanje. Osim fonda, trebalo bi poraditi na tehnološkoj unaprijeđenosti knjižnica, sa svim potrebnim sredstvima i oblicima uporabe informacija. Također bi trebalo imati u planu i uvođenje različitih knjižničnih usluga, u skladu sa zahtjevima populacije korisnika, odnosno u skladu sa zadaćama pojedine knjižnice.

2.5. Način postizanja vizije

Vizija se ima postići ispunjavanjem zacrtanih ključnih zadaća knjižnica, koje se ostvaruju kroz tekuće djelatnosti knjižnica.

Djelatnosti koje predlažemo za ostvarenje postizanja vizije knjižnica (za deset godina) navodimo u nastavku teksta.

-Nabavljanje, stručno obrađivanje, čuvanje i davanje na korištenje knjižnične građe različitih formata, s naglaskom na knjižnu i elektroničku građu najuži su dio stručnog knjižničnog posla. Svaki medij građe ima svoje prednosti, a pomodno oslanjanje knjižnica na pretežno elektroničku građu moglo bi završiti kobno po civilizacijsku ostavštinu, kako je više puta

upozorio Michael Gorman u svojoj knjizi Postojana knjižnica.⁴⁶Sve što postoji i u papirnom i u elektroničkom obliku, trebalo bi nabaviti u oba oblika. Svaka od ovih zbirki trebala bi obuhvaćati sadržaje primjerene zahtjevima postavljenim u vlastitim ciljevima i zadaćama. U srednjoškolskoj knjižnici knjižnična građa odnosila bi se na nastavne sadržaje prateći dostignuća suvremene znanosti, s tim da bi elektronička građa ponajprije sadržavala multimedijalne materijale kakve tiskana knjiga ne može ostvariti.

-U školskim knjižnicama obvezno je oblikovanje zbirke školske lektire prema zadanim popisima lektire za pojedine planove i programe i u stalnom dogovoru s nastavnicima i upravom škole radi informiranja ne samo o potrebnim naslovima, nego i o potrebnom broju pojedinog naslova lektire, u papirnom i elektroničkom obliku. Uz školsku lektiru postoji i popratna multimedijalna i druga građa koju bi knjižnica trebala u svom fondu imati kao nastavna sredstva za obradu lektire. U narodnoj knjižnici ista djela trebala bi biti zastupljena, u nešto manjem broju.

-Oblikovanje referentne zbirke u skladu sa suvremenim informacijskim medijima, u suvremenim formatima, od enciklopedije u obliku knjige do multimedijalnih nosača informacija, pa i baze podataka u knjižničnom računalu, važan je zadatak i za narodne i za školske knjižnice.

-Pretplata na znanstvene elektroničke baze podataka nije uobičajena ni u današnjim manjim narodnim a ni u školskim knjižnicama, no realne su pretpostavke da će u budućnosti takva vrsta pretplate postati uobičajena kao i pretplata na bilo koji tiskani časopis.

-Čuvanje, obrada i davanje na korištenje suvremene periodike, koja je u skladu s potrebama nastavnog procesa u školskim knjižnicama te koja pokriva raznovrsna područja – u narodnoj knjižnici, nezaobilazan su zadatak knjižnica budućnosti, jer koliko god knjige bile fizički „podobnije“, časopisi su uvijek nositelji najaktualnijih tema u svim područjima. Časopisi u školskim knjižnicama i danas se, a trebali bi i ubuduće, nabavljaju u dogovoru s nastavnicima škole koji preporučuju časopise kao i ostalu literaturu iz svog područja. Međutim, iako je suradnja s nastavnicima uvijek plodonosna, knjižničareva je dužnost da se i sam obrazuje po pitanju aktualnosti časopisa i tema iz pojedinog predmeta, kako bi se, zajedničkim odlučivanjem knjižničnog odbora u školama i nastavnika, odlučivalo o popunjavanju fonda.

⁴⁶ Gorman, Michael. Postojana knjižnica: tehnologija, tradicija i potraga za ravnotežom. Hrvatsko knjižničarsko društvo: Zagreb, 2006., str. 100

Ovdje se misli prije svega na popunjavanje fonda kupnjom, a dio knjižničarevih aktivnosti, svakako, odnosio bi se i na zamolbe donatorima i javljanje na natječaje u područjima knjižničarstva i kulture. Možda nije nerealno očekivati da bi s vremenom knjižnice u RH mogle dobivati sve časopise besplatno, kada bi se riješili trenutni ekonomski problemi.

-Oblikovanje zbirke trodimenzionalnih nastavnih pomagala i grafičke zbirke mapa za različite nastavne predmete u školskim knjižnicama također je vrsta zbirke kakvu bismo preporučili za knjižnicu budućnosti. Takvih je zbirki danas premalo u školskim knjižnicama, a takvim pomagalima je najčešće mjesto u kabinetima pojedinih predmeta (ako škola ima kabinetnu nastavu), no i u knjižnici bi trebala biti pomagala kao što su sunčev sustav i globusi. Nije, međutim, isključeno da će tehnologija budućnosti u knjižnicama omogućiti virtualnu trodimenzionalnu zbirku s jedinicama koje će se „uključivati“ po potrebi korisnika.

-Oblikovanje zbirke didaktičkih igračaka na dječjem odjelu Narodne knjižnice, iako je preporuka a i stvarnost u današnjim knjižnicama razvijenog svijeta, u Republici Hrvatskoj još nije svakodnevnica, pa se nadamo da će postati dio uobičajene djelatnosti u našim knjižnicama budućnosti.

-Redovito održavanje satova čitanja djeci ranije dobi kao i različitih edukativnih radionica za roditelje s ciljem edukacije roditelja za poticanje rane pismenosti kod djece u svijetu se već realiziraju, kao i u nekim našim knjižnicama, pa bi takav oblik poticanja čitanja kod najmlađih korisnika bio koristan oblik knjižnične djelatnosti u budućnosti drniške Narodne knjižnice. Također bi bilo korisno uvesti radionice interpretiranja ili dramatiziranja popularnih tekstova za djecu u Narodnoj knjižnici, što se može provoditi uz pomoć profesora književnosti.

-Razvijanje knjižničnih usluga na internetu u budućnosti knjižnica dovelo bi do češće uporabe usluga koje i danas postoje u svjetskim knjižnicama. Usluga rezerviranja tiskane knjige na internetskim stranicama knjižnice ili preuzimanja e-knjige olakšala bi posudbu u svim trima knjižnicama, a e-knjige posebno bi bile dobro rješenje za preuzimanje lektire, ukoliko korisnik želi čitati u ovom obliku. Uz postojanje pomagala kao što su mailing-liste, preporuke web adresa razvrstane po različitim područjima, u osnovnoj školi vezanih za osnovnoškolsko obrazovanje i dob, a u srednjoškolskoj knjižnici vezanih za srednjoškolsko obrazovanje i dob, korisnici školskih knjižnica lakše bi pronalazili literaturu za domaće zadaće.

-Organiziranje kulturnih zbivanja u vidu promocija knjiga i književnih susreta u prostoru knjižnice nije nepoznato drniškim knjižnicama, no ubuduće bi trebale postati dio tjednog rada knjižnica, a ne samo povremena i rijetka aktivnost.

-Korištenje prostora školskih knjižnica za druge aktivnosti škole, vezane za različite književne ili znanstvene projekte koji nastaju u knjižnici doprinijelo bi populariziranju knjižnice kao informacijskog i kulturnog središta i služilo u svrhe izvannastavnih sekcija. Promidžba knjižnice obavljala bi se i izravnim postupcima u tu svrhu - kroz različite projekte u vidu prezentacija, panoa, igraonica i radionica. Populariziranje knjižnične struke i djelatnosti kroz osnivanje i održavanje grupe „Mladih knjižničara“ u sadašnjosti se obavlja u srednjoškolskoj knjižnici, a uključivanje korisnika u rad knjižnice i ubuduće bi trebalo razvijati na obostranu korist korisnika i osoblja. Naime, samostalniji korisnici rasterećuju rad knjižničara koji se za to vrijeme može posvetiti kompleksnijim poslovima organizacije i slično. Obrazovanje korisnika za uporabu različitih formata građe i njeno pronalaženje u knjižnici nužno je za postizanje takvog cilja.

Organiziranje međuškolskih multidisciplinarnih projekata u prostorima školskih knjižnica posvijestilo bi međusobnu povezanost različitih znanstvenih disciplina i potrebu da se pojedinac sa svojim pojedinačnim interesima uključi u rad zajednice.

-Mrežno povezivanje knjižnice s ostalim knjižnicama u gradu, u županiji i u zemlji na razini kataloga i na razini građe nužno je za ostvarenje ekonomičnosti rada knjižnica.

- Opremanje knjižnice računalnom opremom koja će zadovoljiti korisničke potrebe i kvalitetom i kvantitetom, i za potrebe obrazovanja i za potrebe zabave neupitna je potreba za budućnost knjižnica. Pojam opreme odnosi se na hardversku opremu kao i na softversku. Ovo je prilika da spomenemo kako bi osoba knjižničara u ovakvim uvjetima zahtijevala obrazovanje sistemskog knjižničara, odnosno osobu koja je osposobljena u knjižničarstvu i računalstvu⁴⁷, odnosno osobe koje su „usredotočene na podršku knjižničnim djelatnostima primjenom tehnologija“⁴⁸. Sistemski knjižničar je potreban tim prije što ne možemo sasvim predvidjeti koje će se nove tehnologije razviti u sljedećih deset godina, a sistemski knjižničar se uvijek obrazuje za rad s novom tehnologijom.

⁴⁷Wilson, Thomas C. Sistemski knjižničar: oblikovanje uloga, definiranje vještina.Hrvasko knjižničarsko društvo:Zagreb, 2006.str.5

⁴⁸ Nav.dj. str.11.

Zapravo, teško a bi osoba bez sposobnosti, znanja i vještina sistemskog knjižničara kakvog opisuje Thomas C. Wilson u knjizi *Sistemski knjižničar* mogla voditi Narodnu knjižnicu i brinuti se za njen stalnu opremljenost, jer:

„Sistemski knjižnici trebaju promatrati cijelo poduzeće iz kuta potpunog upravljanja resursima; sistemski je posao mnogo više od nekoliko bijesnih računala i jako zgodnog weba.“⁴⁹

-Odijeliti prostor čitaonice od prostora za posudbu, kako bi se osigurao nesmetan rad korisnika u čitaonicama te osigurati spremište za sve tri knjižnice dio je plana za budućnost koji je već zapisan u standardima današnjih knjižnica. Dok neke osnovne škole u Republici Hrvatskoj imaju prostor za „produženi boravak“ učenika u kojem oni uz stručno vodstvo pišu domaće zadaće i uče, u školskim knjižnicama bilo bi dobro osigurati sličan prostor za rad poslije nastave. Spremište u školskim knjižnicama potrebno je i zbog pohrane većeg broja istih naslova udžbenika koji su u posljednjih nekoliko godina opteretili školske knjižnice i rad knjižničara, kada su udžbenici besplatno dostavljani u škole (što je, samo po sebi, svakako, pozitivna pojava).

-Posebno bi trebalo obratiti pažnju na stvaranje zavičajne zbirke u svim trima knjižnicama, tim više što se naslovi takve vrste građe najčešće izdaju u manjem broju primjeraka, pa bi ih stoga trebala, zbog sigurnosti, imati svaka od knjižnica. Ova zbirka imala bi posebnu financijsku stavku u proračunu, kako na nju ne bi odlazila sredstva namijenjena stalnoj knjižničkoj građi, i kako bi se na nju obratila posebna pažnja.

3.5. Razlike između vizije i sadašnjeg stanja knjižnica

Stavke u sadašnjem radu drniških triju knjižnica koje se ne uklapaju u viziju istih knjižnica za deset godina prikazujemo u sljedećem tekstu.

-Neadekvatno su popunjeni fondovi knjiga u područjima svih zbirki obaju školskih knjižnica, a elektronička zbirka slabo je opremljena u sve tri knjižnice. Osnovna potreba za školskom lektinom u školskim knjižnicama „bolno“ je nezadovoljena, što ima utjecaj na učenje i na ocjene učenika koji nisu u mogućnosti putovati u druge veće gradove po knjige.

⁴⁹ Nav.dj. str.13

Zavičajne zbirke su nedovoljno ostvarene, a iz sigurnosnih razloga trebale bi ih imati i školske knjižnice, ukoliko bi se nekom nepogodom oštetila zavičajna zbirka Narodne knjižnice.

-Neprirodan prostor u osnovnoškolskoj knjižnici za korištenje različitih knjižničnih usluga uobičajen je problem u školskim knjižnicama, koje se, kako je već spomenuto, s vremena na vrijeme zatrpaju i udžbenicima. Takav nedostatak prostora ili smještanje knjižnice u neprirodan prostor (kao u osnovnoškolskoj knjižnici) dovodi do nemogućnosti realiziranja trodimenzionalne zbirke i nepostojanja odvojenog prostora za čitaonicu.

-Nedovoljna računalna oprema za korištenje elektroničkih nosača informacija u osnovnoškolskoj i Narodnoj knjižnici navodi nas da u viziju uklopimo ono što se od knjižnica i danas već očekuje.

- Preskupa cijena knjižničnih polica u odnosu na novac namijenjen knjižnici iz budžeta škola uzrokuje uporabu neprirodnog namještaja za čuvanje i zaštitu knjižnične građe. Nedovoljno, neredovito i neizvjesno financiranje za potrebe fonda i opreme, a na koncu i za estetske elemente koji podižu doživljaj knjižnice kao središta kulture dovodi do sraza između potreba i stvarnog stanja.

-Poslovi knjižničara su u pojedinim školama neprecizno definirani, pa se događa da knjižničara „zapravo“ poslovi koji su udaljeni od njegove struke, zbog čega mu nedostaje vremena za obavljanje stručne knjižnične djelatnosti.

6.ZAKLJUČAK – KAKO PREVLADATI PREPREKE U OSTVARENJU VIZIJE

6.1.Realističan pristup

Iznijeti viziju vrlo je korisno u planiranju daljnjeg rada. Međutim, postavlja se realistično pitanje – kako prevladati prepreke na putu do ostvarenja vizije koja, u slučaju drniških knjižnica predstavlja namjeru za sljedećih deset godina, a već je odavno ostvarena u velikim knjižnicama.

Veličina, megalomanija i zastupljenost sve građe u sadržajnom i u formalnom obliku, niti je

naša vizija, niti naša želja. Naša vizija za sada teži najmanjem mogućem cilju: zadovoljiti potrebe korisnika knjižnice u okviru zadanih ciljeva i zadaća već zacrtanih svim najvažnijim dokumentima i zakonskim aktima za knjižnice.

Nedovoljno i neredovito financiranje koje ometa ostvarivanje godišnjeg plana izgradnje tj. popunjavanja fonda moglo bi se se zaustaviti razvijanjem svijesti o potrebi boljeg financiranja knjižnica kod nadređenih osoba zaduženih za dodjelu sredstava. Posebno ovogovorimo za školske knjižnice, koje su prve na udaru recesijskih valova u državnoj ekonomiji.

Dakako da svaka knjižnica treba izraditi detaljan godišnji plan i program godišnji program financijske potrebe konkretno prikazuje i obrazlaže.

Financijska pomoć također se može, s vremena na vrijeme, ostvariti potražnjom kod lokalne vlasti za pojedine projekte, kao i javljanjem na natječajne Predpristupnih fondova Europske unije ili na druge adrese. Knjižničar mora u današnje vrijeme preuzeti ulogu menadžera i ekonomista, jer praksa je pokazala da to nitko neće učiniti umjesto njega.

6.2. Pojava „internet-lektire“ i pogrešno pretraživanje interneta

U školama se pojavom internet-lektire, kako zovemo prepričana djela lektire na kojekakvim mrežnim stranicama, izgubila svijest o potrebi za čitanjem originalne lektire, i općenito svijest o potrebi čitanja primarnih publikacija. U želji da se ubrza ionako ubrzani način života, i lektira i znanstvena djela masovno se počinju čitati u „instant“ obliku, pa se poseže za neprofesionalno napisanim tekstovima na internetu. Dolazi do posezanja čitatelja, posebno o mlađim čitateljima je riječ, za neprofesionalno napisanim tekstovima na internetu, koji da su i dobro napisani ne mogu nadoknaditi uvid u primarnu publikaciju.

Nedovoljna obrazovanost o pravilnom korištenju internetskih usluga nevjerojatno je - ne samo proširena, nego već i ukorijenjena među korisnicima. Internet je tako „lak“ za korištenje.

Utipkati pojam u tražilicu, i prvo rješenje koje se ponudi, odabrati - tako otprilike izgleda potraga za informacijom većine korisnika mlađe dobi s kojima imamo iskustva.

Pogrešne ili potpuno promašene informacije dobivene tom potragom otkriju se kasnije, ili što je još gore – nikada. Ako korisnik ne zna da je vrlo bitno tko je autor mrežne stranice i tko sve može popunjavati informacijama određenu stranicu, on je, praktički, potpuno nezaštićen od informacijskog kriminala i potpunog dezinformiranja. Tipičan primjer za to je mrežna stranica Wikipedia, za koju mnogi korisnici ne znaju da je potpuno otvorena za popunjavanje

informacijama od bilo kojeg korisnika.

O ovoj temi „sumnjivog“ autorstva na internetskim stranicama piše Michael Gorman u knjizi Postojana knjižnica⁵⁰, razmatrajući primjenjivost elektroničkih dokumenata i izvora u današnjim knjižnicama, pri čemu uzima za polazište razmatranja „pet izazova“ Jeffa Rutenbecka⁵¹ koje taj autor navodi kao osnovne značajke digitalnih dokumenata i elektroničke komunikacije. „Pet izazova“ su prilagodljivost, selektivnost, isključivost, izloženost i površnost.

Naime, govoreći o „prilagodljivosti“, koju Gorman, tumačeći Rutenbeckov tekst, objašnjava kao mogućnost mijenjanja elektroničkih dokumenata (koja se i primjenjuje) bez obzira na njihov intelektualni integritet ili potrebu da sačuvamo izvorni sadržaj⁵², autor Postojane knjižnice izražava zabrinutost zbog neautentičnosti dijela informacija na internetu:

„Pitanje vjerodostojnosti i povjerenja u tekstove i slike ima presudnu važnost u razvoju čovječanstva. Želimo li da elektronički dokumenti i izvori zauzmu svoje mjesto u novim knjižnicama, ono se mora riješiti. Možda postoje tehnološka rješenja kao što su elektronički „otisci prstiju“ koji se mogu čitati prilikom svake izmjene, iako se čini da bi takva rješenja u primjeni nailazila na nepremostive poteškoće. Možda ćemo razviti tehnike zaštite i očuvanja svakog oblika u kojem se svaki vrijedan (ta riječ, opet?) dokument javlja. Bez obzira na moguća rješenja ona se moraju iznaći što prije – prije nego još veći broj originalnih elektroničkih dokumenata nestane i prije nego što se potpuno potkopaju sustavi znanosti i pouzdanog prijenosa informacija.“⁵³

Obrazovanje i nenametljivo upućivanje korisnika o naprednom korištenju interneta i razlikovanju kvalitetnih od nekvalitetnih izvora informacija na internetu dužnost je svakog knjižničara, jer je on kao informatološki stručnjak i u svojoj knjižnici, i općenito u društvu, najkompetentnija osoba za to. Činjenica jest da u školama postoji predmet računalstvo koji učenike uči pretraživanju interneta u informatičkom smislu, ali ga ne uči u pretraživanju u informacijskom smislu, odnosno informacijskoj pismenosti.

⁵⁰ Gorman, Michael. Postojana knjižnica: tehnologija, tradicija i potraga za ravnotežom. Hrvatsko knjižničarsko društvo: Zagreb, 2006., str. 101-102

⁵¹ Rutenbeck, Jeff. The five great challenges of the digital age. U: Library journal netconnect (fall 200=, str.30-33

⁵² Gorman, Michael. Postojana knjižnica: tehnologija, tradicija i potraga za ravnotežom. Hrvatsko knjižničarsko društvo: Zagreb, 2006., str. 103

⁵³ Nav. dj. str.106

Gorman se u istom kontekstu u spomenutoj knjizi zalaže da knjižničari u svim vrstama knjižnica uvedu trajne programe formalne i neformalne knjižničarske poduke.⁵⁴ On smatra da bi se poduke korisnicima trebale usredotočiti na dvije teme – s jedne strane na propitivanje što je vrijedno od onoga što dobijemo pretraživanjem kibernetičkog programa, a s druge strane bi trebalo naglašavati vrijednosti zabilježenog znanja i informacija u tiskanom i drugim neelektroničkim oblicima.

Izradom projekata u vidu panoa i radionica u Narodnoj, suradnjom s predmetnim nastavnicima u školskim knjižnicama može se omogućiti uvid u potrebu čitanja primarnih publikacija.

6.3. Bibliobus

U našim krajevima još uvijek postoji dio korisnika s izuzetno lošom općom pismenošću, koji se s knjižnicom, kako školskom tako i narodnom, susreću prvi put u prvom razredu srednje škole.

Radi se o jezičnoj, kulturnoj i informacijskoj neobrazovanosti koja se može prevladati stalnim radom Narodne i srednjoškolske knjižnice na opismenjavanju, ali i zalaganjem uprave osnovne škole za uvođenjem knjižnica u područne škole, barem u one osmogodišnje škole, premda bi se knjižničarstvo u nekom putujućem ili sličnom obliku (bibliobus) moglo proširiti i na četverogodišnje škole po selima.

Bibliobus kao rješenje spominjemo stoga što smo svjesni da, s obzirom na malen broj stanovnika po drniškim selima, ne možemo očekivati potpuno opremljenu knjižnicu u svakom i najmanjem mjestu.

S druge strane, demokratičnost se nalazi u samoj biti knjižničarskog poziva, pa u želji da svi dođu do informacije (pa ma u kakvom se ona obliku nalazila), moramo misliti na svakog korisnika. O važnosti bibliobusa, tj. pokretne knjižnice kao knjižnične usluge govori tekst Komisije za pokretne knjižnice (Koprivnica, 2008.):

„Naime, zbog nužnosti racionalizacije knjižnične mreže, razvijene europske zemlje odavno su ustanovile kako je učinkovitije u raštrkanim naseljima, kao i u onima s malim brojem stanovnika osnovati pokretnu knjižnicu nego graditi i opremiti stacioniranu knjižnicu koja zbog udaljenosti od njihovog mjesta boravka opet neće biti jednako dostupna svim stanovnicima pojedine sredine. Osim toga, pokretne knjižnice nude mogućnost specijalizacije svojih usluga pa u svijetu postoje posebne pokretne knjižnice namijenjene djeci, informatičkom opismenjavanju i sl.
Danas, kad u Hrvatskoj uspješno djeluje 10 bibliobusnih službi s ukupno 12

⁵⁴ Nav.dj. str. 107

bibliobusnih vozila, potrebe za uslugama pokretnih knjižnica u našoj zemlji i dalje su svakim danom sve veće.⁵⁵

6.3. Knjigomat

Knjigomat kao vrsta knjižnične usluge u budućnosti triju drniških knjižnica mogla bi poslužiti za razduživanje knjiga, pogotovo za naslove iz školske lektire, što bi omogućilo da ti naslovi budu prije na usluzi sljedećim korisnicima kojima su potrebni. Iako isključuje komunikaciju kakvu u sebi sadrži usluga „licem u lice“, uporabom knjigomata postiže se ušteda vremena rada knjižničara, zbog čega se on može posvetiti kompliciranijim zahtjevima svog posla. Prednost knjigomata sastoji se u tome što se knjiga može razdužiti i izvan radnog vremena knjižnice. Iako ova usluga djeluje pomalo fiktivno u današnjim uvjetima rada, njeno korištenje u desetogodišnjoj budućnosti nije tako nevjerovatno, s obzirom da je već realizirana u nekim knjižnicama, npr. u Gradskoj knjižnici i čitaonici Pula.⁵⁶ Uz ograničenu uporabu koju ima knjigomat, kao i svaki stroj, njegove prednosti za pojedine situacije su očite.

6.4. Sistemski knjižničar

Današnji fakulteti za obrazovanje knjižničara u Hrvatskoj već su koncipirani tako da knjižničara obrazuju kao „sistemskog knjižničara“ kakvog opisuje Wilson. U program knjižničarstva uključeni su predmeti potrebni za obavljanje takve funkcije, od informatike do marketinga. Knjižnice budućnosti neće moći funkcionirati bez knjižničara koji će ne samo biti obrazovani kao „sistemski“, nego i primjenjivati tu svoju izobrazbu u svakodnevnom radu.

„Gledano povijesno, zanimanje je nastalo iz postojećih knjižničnih zanimanja kao odgovor na tehnološki napredak u knjižnicama. Već više od trideset godina ,doprinosi ljudina tim položajima definiraju narav zanimanja.“⁵⁷

Knjižničar narodne knjižnice ne bi bio u mogućnosti voditi knjižnicu ukoliko ne bi bio, ujedno, i „sistemski knjižničar“, a što tek reći za školskog knjižničara koji je, za sad – a vjerojatno i u budućnosti- jedini knjižničar u školskoj knjižnici, a k tome su njegovi korisnici učenici škole

⁵⁵ Hrvatsko knjižničarsko društvo: Sekcija za narodne knjižnice: Komisija za pokretne knjižnice, Koprivnica, studeni, 2008. URL: <http://www.hkdrustvo.hr/datoteke/472>

⁵⁶ Gradska knjižnica i čitaonica Pula. URL: [www.gkc-pula.hr/news.php?article_id=396\(20.3.2010.\)](http://www.gkc-pula.hr/news.php?article_id=396(20.3.2010.))

⁵⁷ Wilson, Thomas C. Sistemski knjižničar: oblikovanje uloga, definiranje vještina. Hrvatsko knjižničarsko društvo: Zagreb, 2006. str. 20

kojima je dužan pomagati kao suradnik u nastavi. Wilson navodi najčešće dužnosti „sistemskog knjižničara“:

„Među najčešćim su dužnostima sistemskih knjižničara u knjižnicama osposobljavanje, dokumentiranje i podrška. Ljudi na tom položaju aktivno su uključeni u pružanje pomoći pojedincima i uslugama, formalno i neformalno daju savjete o korištenju aplikacijama integriranog knjižničnog sustava, obradi teksta i radu s proračunskim tablicama, pretraživanju baza podataka, elektroničkoj pošti, pretraživanju web-a, HTML-u i mnogočemu drugom.“⁵⁸

Osim ovih svakodnevnih usluga, Wilson sistemskim knjižničarima pripisuje i druge poslove, koji nisu dio svakodnevnice, a često se već danas traže i od školskih knjižničara i od voditelja narodne knjižnice:

„Sistemski knjižničari mogu pružati i pružaju pomoć u donošenju tehnoloških planova u suradnji s drugima u knjižnici. Svaki vrijedan plan koristi nekakav izvor sredstava da bi se ostvario, ali ne mogu se financirati svi planovi. Mudro gospodarenje resursima zahtijeva grupiranje prioriteta za koje se, kad ih bude, sredstva mogu odvojiti. Pri svakom planiranju i donošenju proračuna važno je znati reći 'da' i 'ne'. Pisanje odgovarajućih, preciznih i nepobitnih tehničkih specifikacija jedno je od važnijih područja rada sistemskog knjižničara.“⁵⁹

Nadalje, ne možemo ne primijetiti da popis posebnih vještina koje trebaju razvijati sistemski knjižničari, ujedno prikazuju i potrebnu izobrazbu svakog knjižničara budućnosti. Iako knjižničar narodne knjižnice može pozvati u pomoć informatičara izvan ustanove, i ako škole danas zapošljavaju administratore resursa, knjižničar ipak mora biti osposobljen kako za knjižničarske stručne poslove, tako i za onaj dio informatičkog znanja koje se preklapa s knjižničarskim djelatnostima.

Posebne vještine sistemskog knjižničara predočuju nam taj dijapazon poslova kroz podjelu na knjižničarske vještine, vještine automatizacije knjižnice, računalne vještine, umrežavanje, upravljanje te opće vještine u koje ulazi poznavanje općih etičkih normi, vještina komunikacije i osposobljavanje.⁶⁰

Razmatranja vizije triju knjižnica u gradu Drnišu zaključujemo, ne slučajno, ovim opisom osobe knjižničara kakav je potreban u knjižnicama budućnosti, jer upravo osposobljen,

⁵⁸ Nav.dj. str.30

⁵⁹ Nav.dj. str.31

⁶⁰ Nav.dj. str.36-40

obrazovan i uporan knjižničar unosi novost u knjižnicu, a uvidjeli smo u koliko različitih oblika se novosti javljaju: od tehnologije, interijera do ophođenja s ljudima.

PRILOZI:

Prilog 1: Sl.1 – Unutrašnjost Narodne knjižnice Drniš

Prilog 2: Sl.2 – Unutrašnjost školske knjižnice Osnovne škole Antuna Mihanovića Petropoljskog u Drnišu

Prilog 3: Sl.3 – Unutrašnjost školske knjižnice Srednje škole Ivana Meštrovića u Drnišu

LITERATURA

Bajić, Nataša. Drniš u katastru prve polovice XIX. stoljeća. *Ethnologica Dalmatica* Vol.3: Drniš 1494.-1994. Etnografski muzej : Split, 1994.

Braica, Silvio. Izbor iz kulturne povijesti Drniša. *Ethnologica Dalmatica* Vol.3: Drniš 1494.-1994. Etnografski muzej : Split, 1994.

Cota, Anita. Školske knjižnice Šibensko-kninske županije 2005. godine u svjetlu IFLA-inih i UNESCO-ovih smjernica za školske knjižnice, 2005. URL:
http://www.knjiznicari.hr/UDK02/index.php/%C5%A=kolske_knji%C5%Bnice_%C5%A0ibensko-kninske_%C5%BEupanije_2005.god.-Anita_Cota (2009-01-03)

Čelić-Tica, V.; Zovko M. Školske knjižnice danas : kritične točke školskog knjižničarstva. Hrvatsko knjižničarsko društvo: Zagreb, 2000.

Ćosić, Krešimir. Školske knjižnice. URL:<http://www.os-visnjevaca.skole.hr/upload/os-visnjevaca/multistatic/158> (20.02.2010.)

Ethnologica Dalmatica Vol.3 : Drniš 1494-1994. Etnografski muzej : Split, 1994.

Gorman, Michael. Postojana knjižnica: tehnologija, tradicija i potraga za ravnotežom. : Zagreb, 2006.:Hrvatsko knjižničarsko društvo.

IFLA/UNESCO Public Library Manifesto.

URL:<http://www.ifla.org/VII/s8/unesco/manif.html>.(3.1.2009.)

Kosor, Karlo. Drniš u ogledalu tiska za Hrvatskog narodnog preporoda u Dalmaciji (1860.-1921.). // Povijest drniške krajine: zbornik povijesnih studija : 1494.-1940./urednik Ante Čavka: Split, 1995. Biblioteka Zagora, Drniš, br.3.

Mendušić, Marko. Drniška krajina u pretpovijesti. // Povijest drniške krajine: zbornik povijesnih studija : 1494.-1940./urednik Ante Čavka: Split, 1995. Biblioteka Zagora, Drniš, br.3.

Nebesny, Tatjana i Švob, Mira. Izgradnja knjižne zbirke u narodnim knjižnicama. (URL: http://dzs.ffzg.hr/text/nebesny_svob.htm) (17.03.2010.)

Povijest drniške krajine: zbornik povijesnih studija : 1494.-1940./urednik Ante Čavka: Split, 1995. Biblioteka Zagora, Drniš, br.3.

Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižnica u Republici Hrvatskoj. Zagreb:Narodne novine, broj105/97.,5/98. i 104/00.

Saetre, T.P. – G. Willars. IFLA-ine i UNESCO-ve smjernice za školske knjižnice, Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2004.

Standard za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj. Zagreb, 1998.: Narodne novine, broj 105/97. i 5/98.

Standard za školske knjižnice. Zagreb, 1998.: Narodne novine, broj 105/97 i 5/98

Unescov manifest za školske knjižnice. URL: <http://dzs.ffzg.hr/text/unesco.pdf> (22.2.2010.)

Visovački zbornik: zbornik radova simpozija u prigodi 550-te obljetnice franjevačke nazočnosti na Visovcu 1445.-1995./urednici: Miroslav Ivić i Šime Samac. Split: samostan Visovac, 1997.

Wilson, Thomas C. Sistemski knjižničar: oblikovanje uloga, definiranje vještina. Hrvasko knjižničarsko društvo: Zagreb, 2006.

Zakon o knjižnicama, 1997. URL: <http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/267274.html> (21.2.2010.)

POPIS PRILOGA:

Prilog 1: Sl.1 – Unutrašnjost Narodne knjižnice Drniš

Prilog 2: Sl. 2 – Unutrašnjost školske knjižnice Osnovne škole Antuna Mihanovića Petropoljskog u Drnišu

Prilog 3: Sl.3 – Unutrašnjost školske knjižnice Srednje škole Ivana Meštrovića u Drnišu